

Հակառակ Հայաստանի եւ Սփիւռքի մէջ բարձրացուած Ո՛Ղ-երուն, այսօր Ձուիցերիոյ ժամանակացոյցով յետմիջօրէին ժամը 5:00-ին, Պէյրութի ժամանակացոյցով յետմիջօրէի ժամը 6:00-ին Ցիւրիխի համալսարանին մէջ կը ստորագրուին Հայաստան - Թուրքիա մերժելի արձանագրութիւնները: Այս մասին պաշտօնապէս յայտարարած է Ձուիցերիոյ արտաքին գործոց նախարարութիւնը:

Թրքական «Հիւրիյէթ» օրաթերթին համաձայն, «Եթէ վերջին վայրկեանին ինչ-ինչ փոփոխութիւններ տեղի չունենան, արձանագրութիւնները կը ստորագրուին Թուրքիոյ եւ Հայաստանի արտաքին գործոց նախարարներուն միջեւ:

ԱՅՍՕՐ ՑԻՒՐԻԽԻ ՄԷՋ ԿԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԹՈՒՐԷԻԱ ՏԵՐԱՀՈՂԱԿ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Ո՛Ղ ԾԻԾԵՆՈՒՆԱԿԱԲԵՐՈՒԻ ԲԱՐՁՈՒՆՔԷՆ

Խ Մ Բ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն ԵՐԵՒԱՆԻ ԶԱՆԳՈՒԱԾԱՅԻՆ ՄԵՐԺՈՒՄԸ ՏԱՊԱԼԵՑ ԹՐՔԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Երէկ Երեւանի փողոցներուն թէ Ծեծեռնակաբերդի շրջակայքը հաւաքուած եւ այնտեղէն դէպի նախագահական նստավայր երթին մասնակցած վանգուածային երէւոյթը համուկեց, որ հայ-թուրք յարաբերութիւններու կարգաւորման նորագոյն պարզացումներուն առնչութեամբ անջրպետ գոյութիւն չունի Հայաստանի եւ Սփիւռքի միջեւ:

Դաշնակցութեան Հայաստանի կազմակերպութեան առաջնորդութեամբ հայրենական 12 կուսակցութիւններու միաւորումն ու համախմբումը՝ պահանջատիրական այս շարժումին, նկատառելիօրէն նոր պայանակում կուտան թրքական նախապայմանային քաղաքականութիւնը մերժող համաժողովրդային պայքարին: Հայրենիքի թէ Սփիւռքի մէջ ընդդիմադրական գաղափարական շարժումին մասնակիցներուն պարկերակները կը տրոփեն միեւնոյն կշռոյթով: Կարգախօսներուն խորքայնութիւնը, երթին մասնակիցներուն կարգապահութիւնը, արտասանուած խօսքերուն նպատակաւոր դրամատիքները աւելի քան համուկեցին իրադրութիւններուն հետեւողը, որ Հայաստանի իշխանութիւնները գործ ունին հայրենիքի քաղաքական դաշտին մէջ նուաճուած ընդդիմադրական նոր որակի մը հետ, գաղափարականօրէն անուր համահայկական շարժումի մը հետ:

Շար.ը՝ էջ 11

Երեւանի Հանրապետութեան հրապարակը կը խորհրդանշէ հայութեան անկախութիւնը, Ծիծեռնակաբերդը՝ մեր յիշողութիւնը, անմարկրակը՝ մեր պահանջատիրութիւնն ու նահատակներուն պատգամը, իսկ մեր միասնականութիւնը երաշխիքն է մեր ապագային: Այդ պատճառով ալ 33Դ Գերագոյն մարմնի կազմակերպած բողոքի երթը երէկ ընթացք առաւ Հայաստանի Հանրապետութեան հրապարակէն եւ արժանապատուութիւն ունեցող ու իրենց պահանջատիրութեան եւ իրաւունքներուն հաւատարիմ հայորդիներ միասնաբար քալեցին

դէպի Ծիծեռնակաբերդ, դէպի անմարկրակ, դէպի կանչը նահատակներուն...

Աւելի քան 60 հազար հայորդիներ, որոնց համար ազգային ինքնութեան պահպանումն ու սրբազան իրաւունքները

ամէն բանէ վեր են, «Ո՛Ղ», «Ոչ մէկ գիշում թուրքերուն», «Նախագահ, չգիշիս», «Միութիւն, պայքար, յաղթանակ» եւ այլ գրութիւններ կրող պատաններ բարձրացուցած սկսան իրենց բողոքի երթին՝

Շար.ը՝ էջ 12

ԼԻԲԱՆԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ 22 ՀԱՁԱՐ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՅԱՆՁՆՈՒԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԵՍՊՈՒՆՏՈՒՆ

Երէկ՝ 9 հոկտեմբերին, Ձաւարեան ուսանողական միութենէն պատուիրակութիւն մը այցելեց Լիբանանի մէջ Հայաստանի դեսպանատուն եւ դեսպանութեան խորհրդական Աշոտ Մելքոնեանին յանձնեց այն 22 հազար ստորագրութիւնները, որոնք կը դրսեւորէին լիբանանահայութեան մերժումը՝ Հայաստան - Թուրքիա արձանագրութիւններուն:

33Դ Լիբանանի Կեդրոնական կոմիտէի նախաձեռնութեամբ կայացած ստորագրահաւաքին իրենց մասնակցութիւնը բերին լիբանանեան տարբեր շրջաններէ հայորդիներ:

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՀԱՄԱԽՄԲՈՒՄ

Կազմակերպութեամբ՝ ՍԴՀԿ - ՀՅԴ - ՌԱԿ

Հայաստան - Թուրքիա արձանագրութիւններու ստորագրութեան առիթով

Օրուան պատգամը պիտի փոխանցէ՝

ՆՍՕՏՏ ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Տեղի կ'ունենայ շաբաթ, 10 հոկտեմբեր 2009-ին, երեկոյեան ժամը 5:00-ին, Կաթողիկոսարանի Մայրավանքի շրջափակին մէջ:

Փոխադրամիջոցներ ապահովուած են հետեւեալ վայրերէն. «Արին» կեդրոն եւ Քաղաքապետարանի շէնքեր - Պուրճ Համուտ, Տ. Ծամհուր ակումբ - Մար Մըխայէլ, «Ռոստոմ» ակումբ - Հայաշէն, «Ազատամարտ» ակումբ - Էշրեֆիէ, «Գ. Նժդեհ» ակումբ - Ձալքա, Ֆանարի եւ Ռաուտայի ժողովրդային շէնքեր, Պէյրութի ՀՅԸՄ-ի ակումբ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՍԱՏ ՍԼԷՅՄԱՆԻ ԿԸ ՓՈԽԱՆՑԷ ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ-ՍԵՌՏԱԿԱՆ ՎԵՀԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

Հանրապետության նախագահ զոր. Միշել Սլեյման երեկ կեսօրե առաջ հեռաձայնային հաղորդակցություն մը ստացաւ Սուրիոյ նախագահ Պաշշար Ասատէն, որ Լիբանանի նախագահին փոխանցեց Պաշտակոյ մէջ Սեուտական Արաբիոյ Ապտալա պըն Ապտեյ Ազիզ թագաւորին հետ իր ունեցած վեհաժողովին արդիւնքները:

Ասատ նախագահ Սլեյմանին յայտնեց, թէ սուրիական - սեուտական երկկողմանի քննարկումները բաւական շինիչ էին՝ աւելցնելով, որ երկկողմանի յարաբերութիւնները իրենց կարգին լաւ վիճակի մէջ կը գտնուին:

Նախագահ Ասատ յայտնեց, որ վեհաժողովին ընթացքին քննարկուած են նաեւ արաբական եւ շրջանային հարցեր, որոնց ծիրին մէջ նաեւ Լիբանանին վերաբերող խնդիրներ:

Ասատ շեշտեց, որ ինք եւ Ապտալա թագաւորը կը հետեւին լիբանանեան իրադարձութիւններուն եւ նախանձախնդիր են, որ Լիբանան իր հզօրութիւնը, միասնականութիւնը եւ պաշտպանողականութիւնը պահէ՝ ազգային միասնականութեան կառավարութիւնը կը կազմելով:

Ասատ նկատեմ տուաւ, որ Սուրիա եւ Սեուտական Արաբիա անհրաժեշտ կը նկատեն ազգային միասնականութեան կառավարութիւնը, որպէսզի երաշխաւորւի լիբանանցիներուն միջեւ փոխըմբռնումը եւ վերջ տրուի երկրին քաղաքական ու ապահովական իրավիճակը խախտող որեւէ փորձի կամ արարքի:

Նախագահ Սլեյման շնորհակալութիւն յայտնեց Ասատի՝ անոր կատարած հեռաձայնային հաղորդակցութեան եւ Լիբանանի նկատմամբ անոր արտայայտած կեցուածքներուն համար: Ան դիտել տուաւ, որ սուրիական - սեուտական վեհաժողովը գործնական ազդակ մը կը նկատուի միջարաբական փոխըմբռնումը ընդարձակելու եւ Արաբական աշխարհին սպառնացող վտանգներն ու մարտահրաւերները միացեալ եւ միասնական կեցուածքով դիմագրաւելու: Նախագահ Սլեյման ընդգծեց, որ միջարաբական միասնականութիւնը Լիբանանի քաղաքականութեան անկիւնաքարը կը հանդիսանայ՝ արաբ իր եղբայրներուն նկատմամբ:

Միւս կողմէ, նախագահ Սլեյման երեկ առաւօտեան հետեւեցաւ հիւսիսային Լիբանանի ապահովական իրադարձութիւններուն եւ զարգացումներուն, ինչպէս նաեւ իր ցուցմունքները տուաւ ապահովական պատասխանատուներուն, որպէսզի անոնք ըլլան զգուշ եւ չանսան կարգ մը վնասուողներու կողմէ ապահովական ապակայունութիւնը խախտող փորձերուն:

Նախագահ Սլեյման Պապատայի մէջ ընդունեց պետական նախարար Խալէտ Զապալանի եւ առողջապահութեան նախարար Մոհամետ ժաուատ Խալիֆէն, որոնց հետ քննարկեց երկիրը յուզող իրադարձութիւնները, ինչպէս նաեւ առողջապահութեան նախարարութեան կողմէ դպրոցներուն մէջ խոզակրիքի վարակումը կանխարգիլելու միջոցները:

Նախագահ Սլեյման պալմտի այցելուեալն եղաւ Մուհամմէ Էն Էն Խուսէն ժիւհադ Ալ-Խալէ:

«ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԲՆԱԿԱՆՈՆԱՑՈՒՄԸ ԿԱՐԵԼԻ ԶԷ ԱՌԱՅ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՃԱՆԱՉՄԱՆ ԵՒ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ»

«ՊԻ. ՊԻ. ՍԻ.»ԻՆ Կ'ԸՍԷ Յ. ԲԱԳՐԱՏՈՐՆԻ

«ՊԻ. ՊԻ. ՍԻ.» ծայր-նասփիւռի կայանի արաբական բաժնին կատարած իր յայտարարութեամբ, երեսփոխան Յակոբ Բագրատունի անդրադարձաւ Թուրքիա-Հայաստան համաձայնագիրներու ստորագրութեան ընդհանրական մերժումին՝ Նշելով, որ հայկական երեք կուսակցութիւններն ու հոգեւոր պետերը, ինչպէս նաեւ Արամ Ա. վեհափառ հայրապետը դժմ են յիշատկ փաստաթուղթերը իրենց ներկայ ձեւին մէջ ստորագրութեան՝ նկատի ունենալով երեք հիմնական հարցեր:

Ա. - Յեղասպանութեան հարցով զինուորներ՝ մասնագետներու յանձնաժողովի կազմութեամբ:

Բ. - Թուրքիա-Հայաստան ներկայ սահմաններու ճանաչում, որ կը Նշանակէ գրաւեալ հողեր զինուոր:

Գ. - Միջպետական սահմաններու ճանաչում, որ կը Նշանակէ մերժել Արցախի ազատ ինքնորոշման իրաւունքը եւ ճանչնալ Ազրայէժանի հետ պատմական սխալով անցեալին գոյութիւն ունեցող սահմանները:

Բագրատունի շեշտեց, որ Էլիւթընի եւ այլ երուպացի ղեկավարներու մասնակցութիւնը Ցիւրիքի ստորագրութեանց պարզապէս կը Նշանակէ Տեղասպանութեան ճանաչման պատասխանատուութենէ խուսափել:

Երեսփոխան Բագրատունի

տունի դիտել տուաւ, որ նախագահ Սերժ Սարգսեան Լիբանան եկած էր պարզապէս իր ծրագիրը հրապարակայնացնելու, եւ ոչ թէ լսելու մերժում կամ համոզելու ճիգ թափելու:

Այն հարցումին, թէ Հայաստան-Թուրքիա համաձայնագիրները կրնա՞ն առաջնորդել յարաբերութիւններու բնականոնացման՝ Յ. Բագրատունի պատասխանեց, որ յարաբերութիւններու ամրապնդման համար անհրաժեշտ է ապահովել հարկաւորութիւններու արդարացիութիւնը:

ՏՈՔԹ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹԱՍԼԱՔԵԱՆ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ «ՄՈՆԹԷ ՔԱՐԼՈ»Ի ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

Հայաստան - Թուրքիա նախաստորագրուած արձանագրութիւններուն ստորագրութեան առիթով, տոքթ. Յովհաննէս Թասլաքեան երեկ պատասխանեց «Մոնթէ Զարլօ» ռատիոկայանին հարցումներուն՝ հաստատելով, որ հայկական սփիւռքին հիմնական հարցը այն է, թէ այդ արձանագրութիւնները կը պարունակեն նախապայմաններ, որոնք քուղրկուած են:

Յ. Թասլաքեան ըսաւ. «Մենք Հայաստան - Թուրքիա ըստ Էուրօթան դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատելու դժմ չենք, սակայն պայման է, որ անոնք ըլլան առանց նախապայմանի»:

Ան աւելցուց, որ հիմնականին մէջ կան քուղարկուած երեք նախապայմաններ, որոնք են.

ա) ցեղասպանութիւնը կասկածի տակ առնելու իրականութիւնը,

բ) Ազրայէժանի տարածքային անխախտելիութեան հարցը,

գ) Հայաստան - Թուրքիա սահմաններու ճանաչման հարցը, որովհետեւ այդ սահմանները ցեղասպանութեան հետեանք են եւ ցեղասպանութեան հետեանքները ամէն իմաստով մերժելի են:

Յ. Թասլաքեան յայտնեց, որ Թուրքիոյ քրեական օրէնքին թիւ 301 յօդուածին համաձայն, Հայոց ցեղասպանութեան իրողութիւնը ընդունող քաղաքացիին պատիժ կը սահմանուի, հետեալքար կարելի չէ ըսել, որ մենք ենք կտրուկ մերժում կատարողները, այլ՝ թուրքերն են, որոնք տակաւին միշտեւ օրս կը մերժեն ընդունիլ այդ իրաւականութիւնը եւ իրենց կտրուկ մերժումը կը յայտնեն. երբ ցեղասպանութեան ճանաչման պահանջը կ'ընկերայնանայ, այդուհետեւ:

Նշելով, որ երկուշաբթի առաւօտեան ժամը 9:00-էն 9:30 տոքթ. Թասլաքեան պիտի ըլլայ «Մոնթէ Զարլօ» ռատիոկայանին հիւրը եւ յայտագիրին ընթացքին առիթ պիտի տրուի նաեւ պատասխանելու ունկնդիրներուն հարցումներուն:

ՉԴԱՐԹԱՅԻ ԱՐՈՒԵՍՏԻՑ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՏՆՕՐԵՆԻ ՆՇԱՆԱԿՄԱՆ ԴԵՍ ԲԱՅԼԵՐ

Երեկ առաւօտեան զինեալներ փակեցին Չդարթայի Արուեստից բարձրագոյն վարժարանը՝ իբրեւ բողոք նոր տնօրէնի Նշանակման:

Չինեալները դպրոցին մէջ գտնուող սարսափահար աշակերտներուն արտօսեցին, որ մենկին դպրոցէն՝ առանց անոնց վնաս հասցնելու:

Աւելի ուշ, Մարատա հոսանքի ուսուցիչներու գրասենեակը հրապարակեց հաղորդագրութիւն մը, որուն մէջ շեշտուեցաւ, թէ Մարատա հոսանքի ուսուցչական խորհուրդը կը զօրակցի Չդարթայի Արուեստից բարձրագոյն վարժարանի ուսուցիչներուն, որոնք առաւօտեան նստացոյց մը կատարեցին՝ մերժելով կրթութեան նախարար Պահիա Հարիրիի այն որոշումը, որուն հիման վրայ դպրոցին նոր տնօրէն մը Նշանակուած էր, առանց կրթութեան նախարարութեան ընդհանուր տնօրէնին հաւանութեան:

Մարատա հոսանքի ուսուցչական խորհուրդը յայտնեց, որ ինք կը զօրակցի ուսուցիչներուն որդեգրելիք մագլցողական քայլերուն, որոնք պիտի սկսին յառաջիկայ երկուշաբթի օրուէն սկսեալ: Ան կոչ ուղղեց Չդարթայի բոլոր կրթական հաստատութիւններուն, որ գործադրեն ուսուցիչներուն հետ, ինչպէս նաեւ կոչ ուղղեց նստացոյց մը կատարելու Աքապայի Չդարթայի Պետական արուեստից բարձրագոյն վարժարանին առջեւ, որպէսզի շարունակուի այդ անարդար որոշումին դէմ իրենց բողոքը, եւ շրջանը կարելի ըլլայ փրկել բաժանումէ:

Այս ծիրին մէջ Ազատ եւ միացեալ Լիբանան երեսփոխանական պլոքը անդամ, երեսփոխան Ըսթֆէն Տուէյիի հրապարակեց հաղորդագրութիւն մը, որուն շրջագիծին մէջ ան շեշտեց, թէ պլոքը խստիւ կը մերժէ այդ որոշումը եւ ամէն ջանք ի գործ պիտի դնէ ժողովրդավարական միջոցներու օգտագործումով զայն չեղեալ նկատելու:

ԹՐԻՓՈԼԻԻ ԱՊԱՅՈՎԱԿԱՆ ԴԵՊԵՐՈՒՆ ԱՌՆՉՈՒՈՂ ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐ

«Թրիփոլիի Ժպէլ Մոհսն եւ Պապ Թըպպանէ շրջաններուն մէջ երեկ կացութիւնը վերստին խաղաղեցաւ, նախանցեալ գիշեր նետուած ձեռնառումներէն ետք:

Լիբանանեան բանակը, իր կարգին, երկար աշխատանքէ ետք կրցաւ վերաբանալ Ժպէլ Մոհսնի բնակիչներուն կողմէ հրկիզուած անիւներով փակուած ճամբան:

Նշենք, որ Ժպէլ Մոհսնի բնակիչները նախանցեալ գիշեր անիւներ հրկիզած էին՝ իբրեւ բողոք իրենց վրայ տեղացող գիշերային անծանօթ իրթիւներուն եւ նոնականետներուն դէմ:

Թրիփոլիի քաղաքապետութիւնը հրապարակեց հաղորդագրութիւն մը, որուն մէջ ցաւ յայտնեց, որ Ժպէլ Մոհսնի մէջ նման ապահովական միջադէպեր արձանագրուած են՝ խախտելով տիրող կայուն վիճակը:

Հաղորդագրութիւնը խստիւ դատապարտեց այդ միջադէպերը, որ ապակայունութիւն կը սփռէ եւ շրջանին բնակչութեան անվտանգութեան կը սպառնայ:

Քաղաքապետութիւնը կոչ ուղղեց բանակին եւ ապահովական ուժերուն՝ երկաթեայ բազուկով հարուածելու Թրիփոլիի ապահովութիւնը խախտող կողմերը եւ իրենց հակակշիռին տակ առնելու շրջանին ապահովութիւնը:

ԻՏ Կ'ԱՄՔԱՍԱՆԷ ԵԳԻՊՏՈՍԸ

Արաբական ժողովրդավարական կուսակցութեան քաղաքական հարցերու պատասխանատու Ռիֆաաթ Ալի Իտ Ժպէլ Մոհսնի դէմ ռումբեր արձակելու արարքին զօրակցելու յանցանքով ամբաստանեց Եգիպտոսը՝ նկատել տալով, որ ան երկիր մըն է, որ տուժած է սուրիական - սեուտական մերժեցումէն:

Ան «Էլ. Պի. Սի.» պատկերասփիւռի կայանին հետ իր ունեցած հարցազրոյցին ընթացքին յայտնեց, որ վերջերս Եգիպտական գաղտնի սպասարկութիւնը մուտք գործած է շրջան, ուր ան փորձած է արգելք հանդիսանալ եւ ծախողութեան մատնել Սեուտական Արաբիոյ Ապտալա թագաւորին Պաշտակոյ կատարելիք այցելութիւնը: «Որովհետեւ անոնք չկրցան արգիլել այդ այցելութիւնը, ներայիս կը փորձեն ծախողեցնել սուրիական - սեուտական վեհաժողովին արդիւնքները», ըսաւ Իտ՝ աւելցնելով, որ այս մասին տեղեկութիւնները արդէն իսկ փոխանցուած են լիբանանեան բանակին:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պերլուքի Եգիպտական դեսպանատունը երեկ հրապարակեց հաղորդագրութիւն մը, որուն մէջ ան պատասխանեց Ռիֆաաթ Ալի Իտի կատարած յայտարարութիւններուն:

Հաղորդագրութեան մէջ Նշուեցաւ, որ Իտի կատարած ամբաստանութիւնները անհիմն են ու կտրականապէս մերժելի եւ վնաս կը հասցնեն ամբաստանողին. եւ ոչ թէ լիբանանեան - Եգիպտական երկկողմանի եղբայրական յարաբերութիւններուն:

Հաղորդագրութեան մէջ ընդգծուեցաւ, որ Գահիրէ ներքին բանակէն քաղաքական հարցերուն եւ թղթածրարներու միջամտութիւնը չ'ընկերայնանայ, որ ան չ'ենայ պատմական թեմա:

Եգիպտական դեսպանատունը կը խոստանայ իր յարաբերութիւններուն հեղասահ ընթացքին:

Ս. ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՅ ՏՕՆԻՆ ԱՌԻԹՈՎ ՀԱՆԴԻՍԱԴՈՐ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ

Սրբոց Թարգմանչաց տօնին առիթով կիրակի, 11 հոկտեմբեր 2009-ին հանդիսաւոր Ս. Եւ անմահ պատարագ պիտի մատուցուի Ս. Նշան Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, պիտի քարոզէ՝

ԳԵՐԸ. Տ. ԳԵՂԱՄ ԵՊՍ. ԽԱՉԵՐԵԱՆ

ՍՈՒՑՆՈՐԴ ԼԻՔՍԼԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻՆ

Սիրով կը հրաւիրենք մեր սիրելի ժողովուրդը ներկայ գտնուելու Ս. Եւ անմահ պատարագին ու հաղորդուելու օրուան խորհուրդով:

ԴԻՄԱՆ ԱՉԱՅՅԻՆ
ՍՈՒՑՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ԾԱԽՈՒ ԸՈՂԱՇԵՐՏԵՐ ԱՅՆՃԱՐԻ ՄԷՋ

●Տարբեր չափերով եւ լաւ դիրքերու վրայ:

●Կը ստանձնենք նաեւ պետական առուծախի բոլոր գործողութիւնները:

●Շտաբերը բոլորողները կրնան հեռաձայնել 03-758530 թիւին:

●Ծախու յարկաբաժին՝ Պուրճ Համուտի մէջ, 110 քառ. մէթր: Հեռ. 71-424233:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Գեորգ Աբելեանի (Զինական) Նետեր-բռններ (Արկածախնդրական պատմութիւններու գիրքը)

Բովանդակութիւն

- Անհատաւոր որսորդ Արթուր
- 1. Զնորոնքներ լեռան կատարին
- 2. Թռչող հորթը
- 3. Թգնիկին թռչունները
- 4. Թռչիչ դէպի ոսկի քաղաք

Նկարազարդում՝ Նանոր Հաճեանի

Ստանալու համար դիմել հայ գրախանութները

Յրոտմի կեդրոն

Sava

School & Office Supplies

Anjar, Lebanon, Tel: 08-620891 Mob. 03-708606, E mail: sava-co@hotmail.com

«Ս. Գրիգոր Նարեկացիի եւ Եկեղեցւոյ ծիսակատարութիւնը»

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ Բ. ԳԻՏԱԺՈՐՈՎ ԵԶՐԱՓԱԿԻՉ ՀԱՄԵՐԳ

Կատարողութեամբ՝
«Կռունկ»

Պատրիարքական երգչախումբին

Խմբավարութեամբ՝
Դոկտ. Եղուարդ Թորիկեանի

Զորեքշաբթի, 14 Հոկտեմբեր 2009, երեկոյեան ժամը 9.00ին, Քալիքի Սբ. Հոգի Համալսարանի ամփոթատրոնին մէջ:

Հրաւեր

www.aztagdaily.com

www.aztagmedia.com

ԱԶԴԱԿ - ԵՈՒԹԻՈՒՊ

ՀԱՅԵՐ ԱՆՁԿԱԼԻՑ՝ ԹՐԲԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԻՆ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԵՋ ՀԱՅԵՐ ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑԵՐ ԿԱՏԱՐԱԾ ԵՆ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԹՈՒՐԷՐԻՈՅ ՄԻՋԵՒ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒՄԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐԻ ՄԸ ԴԵՄ
ԻՆՉՊԵՍ «ՊԻ. ՊԻ. ՍԻ.»Ի ԹՐԲԱԿԻՑ ՃԻՄ ՄԻՈՒՐ ԿԸ ՏԵՂԵԿԱԳՐԵ՝ ՀԱՅԵՐԸ Կ՝ՈՒԶԵՆ, ՈՐ ՆԱԽԶԱՆ ՈՐԵՒԵ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐԻ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒՄԸ, ԹՈՒՐԷԻԱ ԻԲՐԵՒ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՃԱՆՉՆԱՅ Ա. ԱՇԱՐՀԱՄԱՐՏԻՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ՇՈՒՐՋ ՄԵԿ ՄԻԼԻՈՆ ՀԱՅԵՐՈՒ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Միջազգային լրատու գործակալություններ նախորդ երկու օրերուն արձագանգեցին Նախագահ Սերժ Սարգսյանի Լիբանան այցելության առիթով լիբանանահայության բողոքի ցույցերուն՝ թուրքիոյ եւ հայաստանի միջեւ փաստաթուղթի մը ստորագրութեան դէմ։

Բնական է, որ թուրքիա-հայաստան մերձեցումը եւ մօտալուտ համաձայնագիրի մը ստորագրութիւնը այս օրերուն իբրեւ անսպասելի եւ զգայացունց իրադարձութիւն՝ պիտի դառնային միջազգային լրատուամիջոցներու հետաքրքրութեան առարկան։ Սակայն աւելի ուշագրաւ է այն, որ զանգուածներուն նիւթ հայթայիթելու առընթեր՝ օտար լրագրողներու դիտանկիւնէն նոյնինքն հայութեան դիմաց ուղղակիօրէն կը պարզուի ինքնավերլուծումի եւ վերանայումի խիստ այժմեական մարտահրաւիր մը։

«Տի Ինտիփէնտընթ» թերթի թղթակից Ռոպըրթ Ֆիսք կը գրէ. «Երբ հայաստանի եւ թուրքիոյ արտաքին գործոց նախարարները շաբաթ օրը շուիցերիոյ մէջ Նատին արձանագրութիւնները ստորագրելու, յուսանք, որ անոնց գրիչներէն արիւն չի հոսիր»։

«ՊԻ. ՊԻ. ՍԻ.»ի թղթակից Ճիմ Միուր, որ ծանօթ է իր անաչառ լրատուութեամբ եւ հարցերու խորքը թափանցող հայեցակէտով, «Հայթուր» պանդոկին դիմաց հազարաւոր լիբանանահայերու ընդժգումը կը նկարագրէ «Հայեր անծկալից» թրքական ծրագիրին նկատմամբ՝ վերնագիրով յօդուածով մը։ Լրատուութեան սահմաններէն անդին՝ մտածելու մոդոյ անոր մօտեցումը, յաճախ հայ ցուցարարներու կարծիքներուն ընդմէջէն, կը պարունակէ դիպուկ անխառնաշօյւմներ, որոնք կրնան նպաստել ցեղասպանութեան վրայ հիմնուած անցեալը կշռելու, ներկան դատելու եւ ապագայի նոր ուղեգիծ մը որոնելու։

«Ա. Էֆ. Փէ.» աւելի լրատուական ոճով անդրադարձաւ ցույցերուն եւ մէքերումներով ներկայացուց ցուցարարներուն տրամադրութիւնները՝ «Լեպանքն արմինընգ դիվոլթ փլենտ Թըրքի տիլ» վերնագիրով յօդուածի մը մէջ։ «Հարցը կը մտահոգէ հայերը աշխարհի տարածքին եւ ոչ միայն հայաստանի մէջ։ Այստեղ խօսքը չի վերաբերիր տնտեսական սովորական փաստաթուղթի մը՝ երկու երկիրներու միջեւ, այլ պատմական փաստաթուղթի մը, որ կը վերաբերի իւրաքանչիւր հայ ընտանիքի, ինչ ազգութեան որ պատկանի ան», կը գրէ յօդուածագիրը՝ մէքերելով երեսփոխան Յակոբ Բագրատունիի խօսքը։

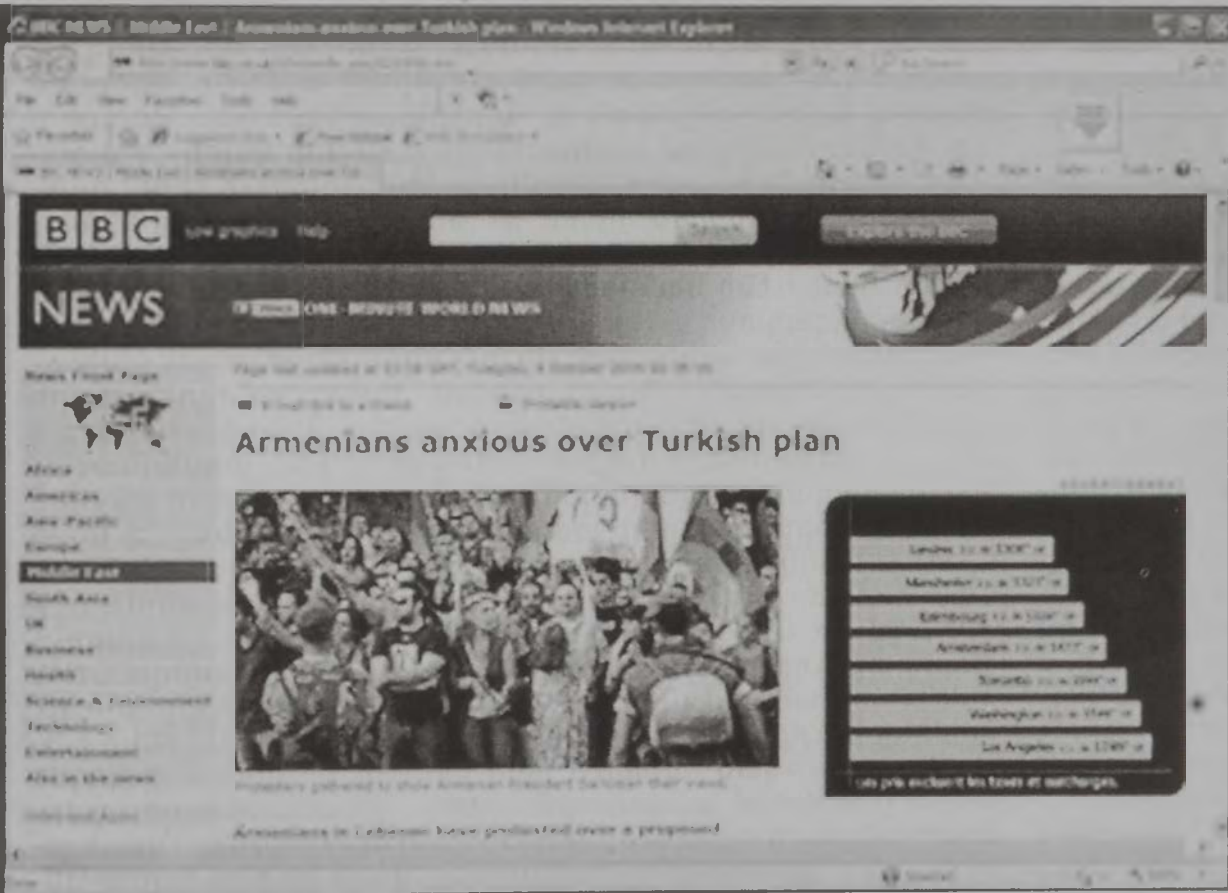
Ստորեւ՝ «ՊԻ. ՊԻ. ՍԻ.»ի կայքէջին մէջ հրապարակուած յօդուածին թարգմանութիւնը՝ լրատու գործակալութեան նախաբանով։

Հայկական կարմիր, կապոյտ եւ նարնջագոյն դրօշակը ճօճելով, լօգուճներ կանչելով եւ թուրքիոյ հետ առաջադրուած համաձայնագիրը դատապարտող պաստառներ բարձրացնելով՝ հազարաւոր լիբանանահայեր հաւաքուեցան Արեւելեան Պէյրութի շքեղ մէկ պանդոկին առջեւ՝ կասկած չձգելով Նախագահ Սերժ Սարգսյանի մտքին մէջ, թէ ի՞նչ կը զգան իրենք։

Շատերը քալելով եկած էին Պուրճ Յամուտի արուարձանէն եւ մօտակալ այլ շրջաններէ. ուր թուրքիայէն խոյս տուած հայ վերապրողներ հաստատուած են 90 տարի առաջ։

Այդ վերապրողները հիմը դրած են այժմ ծաղկուն հաւաքականութիւններու՝ եռուն թաղամասերու մէջ. ուր վաճառատներուն եւ ծանուցումներուն մեծ մասը հայերէն է։

Նախագահ Սարգսյանի ռէալ սփիւթը անարեւելի

թեան վերջին հանգրուանը Լիբանանէն էր՝ դէպի Փարիզ, Նիւ Եորք եւ Լոս Անճելըս այցելութիւններէն ետք։

Ան կը փորձէ անծկալից հայ աքսորեալները համոզել, թէ թուրքիոյ հետ խաղաղութիւն հաստատել չի նշանակեր մոռնալ՝ այն, ինչ որ իրենք կը կոչէին Ցեղասպանութիւն, որուն զոհ զացած են 1.5 միլիոն հայեր։

Լիբանանի մէջ ան պիտի դիմագրաւէ դժուարին գործ մը՝ հանդիպումներ ունենալով հայ համայնքին ղեկավարներուն հետ։

Քաղաքական գլխաւոր բոլոր կուսակցութիւնները, որոնք ազդեցիկ ներկայութիւն են Լիբանանի քաղաքական նուրբ եւ մանուածապատ համակարգին մէջ, դէմ են թուրքիոյ հետ համաձայնութեան փաստաթուղթին։

Դեմ են նաեւ կրօնական բոլոր առաջնորդները։ Լիբանանի շուրջ 150 հազար հայերը, իրողապէս բոլորը, սերած են վերապրողներէ։

Մեծամասնութիւնը հասած է Սուրիայէն՝ մաս առ մաս, ցամաքի ճամբով, քիչերը հասած են ուղղակի՝ Նաուրը։

Սերունդներ անցած են այդ օրէն, սակայն հայ զաւուրը սերտ կապերով հաւաքականութիւն մըն է. յիշողութիւնները երկաթ են եւ ցայտուն, զգացումները՝ բուռն, նոյնիսկ՝ երիտասարդներուն քով, որոնց համար Թուրքիան սարսափելի միթ մըն է։

«Այստեղ ապրած եւ մեծցած եմ, սակայն տակաւին ինքզինքս շատ - շատ հայ կը զգամ», կ'ըսէ 44 տարեկան Անի Կիստեան։

«Մեծ հօրս հայրը քալելով հասած է Լիբանան. Անոր հօրաքոյրներէն երկուքը ցրտահար մեռած են ձիւնին մէջ. հօրեքայր մը սպաննուած է շարդի ընթացքին, անոր հայրն ու մայրը կորուած են եւ երբեք չեն գտնուած». կը պատմէ ան։

«Այստեղ եկած ենք. որովհետեւ կ'ուզէք ո'չ ըսել համաձայնութեան վնասիկ արդար չէ Կարելի չէ պարզապէս ժխտել անցեալը եւ շարունակել»։

«Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ»Ի ՇՔԱՆՇԱՆ ՀԱՔԷ ՄԽՃԵԱՆ-ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆԻՆ

Երէկ՝ ուրբաթ 9 հոկտեմբերի Երեկոյեան ժամը 7:00-ին, կաթողիկոսարանի «Կիլիկիա» թանգարանին մէջ տեղի ունեցաւ բազմատաղանդ արուեստագիտուհի Շաքէ Մխճեան-Յովակիմեանի պարգեւատրում՝ մշակութային կեանքի զանազան մարգերու մէջ 40 տարինեղէնի վեր իր ունեցած ներդրումին համար։

Բարի գալուստի խօսքը արտասանեց Սահակ արք. Եմիշեան։ Ան նկատել տուաւ, որ մշակոյթը՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան առաքելութեան ամենէն կենսական մարգերէն մէկն է։ Ան յայտնեց, որ Արամ Ա. կաթողիկոս՝ հաւատարիմ իր նախորդներուն զեղեցիկ ւանդութեան, կը շարունակէ գնահատել այն բոլոր նուիրեալները, որոնք իրենց տրեւաշան աշխատանքով նպաստ կը բերեն մեր մշակութային արժեքներու տարածման։

Այնուհետեւ, Թորգոմ արք. Տօնոյեան դաշնակի վրայ նուագեց

երաժշտական կտոր մը, որմէ ետք Շաքէ Մխճեան-Յովակիմեան մեկնաբանեց Պ. Սեւակի «Բարեւ» բանաստեղծութիւնը, Յ. Թումանեանի «Անուշ»էն հատուած մը եւ «Սասունցիների պարը»։

Օրուան բանախօս Կարօ Յովհաննեսեան ներկայացուց Շաքէ Մ. Յովակիմեանի կենսագրութիւնը եւ ունեցած գործունեութիւնը։ Ան հաստատեց, որ Շ. Յովակիմեանի ծանօթ է աւելի քան 30 տարիէ ի վեր՝ Նկատել տալով, որ առաջին տպաւորութեամբ իսկ անոր մէջ տեսած է խոր հետաքրքրութիւն մշակութային զանազան մարգերու նկատմամբ. «ուներ վառվառն խառնուածք, իր շուրջը մնայուն շարժում յառաջացնելու կարողութիւն, կենսութիւնը եւ կեանքով լեցուն բնաւորութիւն, կեանքի հանդէպ լաւատեսութիւն»։

Ան ներկայացուց Շ. Մ. Յովակիմեանի ունեցած գործունեութիւնները Լիբանանի, Եգիպտոսի եւ Միացեալ Նահանգներու մէջ։ «Կատարողական արուեստի երախտաւորներէն է ան... Բազմա-տաղանդ արուեստագիտուհի մըն է՝ երգի, ասմունքի եւ պարի մարգերուն մէջ՝ հաստատեց Կ. Յովհաննեսեան՝ աւելցնելով, որ նշանակալից է անոր դերակատարութիւնը եգիպտահայ մշակոյթի զարգացման եւ տարածման մէջ։ Կ. Յովհաննեսեանի արեւելահայ արուեստագիտութիւնը արդարօրէն իրեն պէտք է տալ «Հայ մշակոյթի դէսպան» տիտղոսը։ Աւարտին ան կարդաց «Յուսաբեր» մշակութային ընկերակցութեան շնորհաւորագիրը։

Հանդիսութեան եգրափակիչ խօսքը արտասանեց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. կաթո-

վեափառը՝ աւելցնելով, որ կրնանք զայն բնորոշել իբրեւ բազմատաղանդ արուեստագիտուհի։ Արամ Ա. շեշտեց, որ տարիներու վրայ տարածուած ան ապրած է մշակոյթին հետ, լիցցաւորուած է մշակոյթով, ծառայած է մշակոյթին։ «Մշակոյթը իր այլազան տարածքներով, բնագաւառներով եւ արտայայտութիւններով ներկայութիւն եղած է անոր կեանքին մէջ», շեշտեց

ՀԱՃՆՈՅ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏ-Ի 89-ՐԴ ԱՄԵԱԿ

Հանդիսաւոր Սուրբ եւ Ամմահ Պատարագ պիտի մատուցուի
Նոր Հաճնոյ Ս. Գեորգ եկեղեցւոյ մէջ:
Կիրակի, 18 հոկտեմբեր 2009-ին,
Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ՝
ԱՐԺ. ՏԵՐ ՆԱՐԵԿ ԶՅՆՅ. ԶԵՃԻՆԵԱՆ
Յոգեւոր Յովիւ Ս. Գեորգ եկեղեցւոյ

Մասնակցութեամբ՝
ԳԱՅԻԱՆԷ՝ երգչախումբին
համալսարանական
ՊՐ. ՎԱԶԳԷՆ ԲԵՆՏԻՄԵԱՆԻ

Յաւարտ Սուրբ եւ անմատ պատարագի
պիտի կատարուին
• Յոգեհանգստեան պաշտօն,
• Մատաղօրհնէք

Շաբաթ, 17 հոկտեմբեր 2009-ին, եկեղեցւոյ
շրջափակին մէջ պիտի կատարուի
ՄԱՏԱՂԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ
Սիրով հրաւիրուած է հաւատացեալ ժողովուրդը:
Ս. ԳԵՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԹԱՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՐԴ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԻՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԴԻՄԱՒՈՐԵՅԷՔ ՆՈՐ ՏԱՐԵՐԶԱՆԸ

>BP-BT-TS

>Accounting

>Computer Software & Hardware

>Ticketing ITATA

>English & Foreign Languages

>Wax Molding

>Jewelry Design

>Diamond Setting

>Gemology

>Metal Smith

>Jewel Cad (2D-3D)

>Rhinoceros

>Make Up

>Hair Styling

>TV-Video & Radio Repair

>Car Electricity

>Cooking

ՁԵՐ ԱՄԵՆԱՄՕՏԻԿ ԹԵՔՆԻԲԸԼ ԲՈՒԷՃԻՆ ՄԵՋ

Արձանագրութիւնները սկսած են:
Դասերը կը սկսին Հոկտեմբերին:

01/260504
www.mesrobian.com

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԹՈՒՐԹԻԱ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԱՌԿԱՅ ՆԱԽԱՊԱՅՄԱՆՆԵՐԷՆ ԱԻԵԼԻ ՎՏԱՆԳԱԻՈՐ Է ԱՅՆ, ՈՐ ՄԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՅՐԵՐԸ ԿԸ ՓՈՐՁԵՆ ՄԵՋ ՀԱՄՈՋԵԼ, ԹԷ ՆԱԽԱՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ԶԿԱՆ»

Կ'ԸՍԷ ՀԱՅԿԱԶ ԱԼՎՐՑԵԱՆ

ՀԱՐՑՈՒՄ.- Ինչպե՞ս կ'արժեւորեք Հայաստան-Թուրքիա վերջին արձանագրութիւնները:

ՀԱՅԿԱԶ ԱԼՎՐՑԵԱՆ.- Հայաստան-Թուրքիա այս արձանագրութիւնները վտանգաւոր են: Հասարակութեան մէջ քննարկում ծաւալած է այն մասին, որ այդ արձանագրութիւնները ի՞նչ կու տան մեզի, եւ հարցադրումները միշտ հետեւեալ կերպով կը դրուին՝ Հայաստանի տնտեսական շրջափակման վերացում, Հայաստանի առեւտրատնտեսական յարաբերութիւններու աշխուժացում, հաղորդակցութեան այլ ճանապարհներ եւ այլն: Ասոնք բոլորն ալ ապակողմնորոշիչ են, որովհետեւ մենք բոլորովին դեմ չըլլալով այս բոլորին, որոնք բնականաբար կարելոր են երկրին զարգացման համար, կը գիտակցինք, որ այս արձանագրութիւնները խորքին մէջ իրենց եւութեամբ եւ բովանդակութեամբ պայմանագիր են եւ Հայաստանի, հայ ժողովուրդի ու հայոց պետականութեան հեռանկարին վերաբերող խիստ վտանգաւոր կէտեր կը պարունակեն: Մենք տարիներ շարունակ կը խօսէինք նախապայմաններու մասին եւ մեր հասարակութիւնն ու պետական բոլոր այրերը միշտ ալ կ'ընդունէին, որ մեզի համար նախապայմանները անընդունելի են, եւ պարզ էր, որ այդ նախապայմանները ի՞նչ էին. այսօրուան թրջական պետութեան սահմաններու ճանաչում, Տեղասպանութեան միջազգային ճանաչման գործընթացին հրաժարում եւ դարաբաղեան տագնապի լուծում յօգուտ Ազրպէյճանի: Ասոնք բացայայտ պայմաններ էին, սակայն այսօր մեր հասարակութիւնը կը փորձեն համոզել, որ այս նախապայմանները չկան նախատորագրուած փաստաթուղթերուն մէջ: Խորքին եւ իսկութեան մէջ ամենէն վտանգաւորը այս նախապայմաններու ըողարկումն է, որովհետեւ այնքան որ վտանգաւոր են այս նախապայմանները, որոնք բացայայտ կամ ըողարկուած ձեւով առկայ են այս նախապայմաններուն մէջ, աւելի վտանգաւոր է այն, որ մեր պետական այրերը, եւ քաղաքական միջոցները կը փորձեն Հայաստանի եւ սփիւռքի ժողովուրդը համոզել, որ նման նախապայմաններ գոյութիւն չունին, այդ ալ՝ շատ պարզունակ դատողութեամբ, որ Կարսի պայմանագիրը արտայայտութիւնը չկայ փաստաթուղթերուն մէջ, ցեղասպանութիւն բառը չկայ եւ Արցախի պահանջատիրութենէն հրաժարելու կէտ չկայ: Սակայն իրականութեան մէջ այս երեքը կան, առաջին երկուքը՝ ընդգծուած, իսկ Արցախի հարցը՝ ըողարկուած: Ի՞նչ է այս ըողարկուած նախապայմանը: **Առաջին.** Ի՞նչ կ'ըսուի, որ երկու պետութիւնները կը ճանչնան ընդհանուր սահմանը՝ Թուրքիոյ սահմանը, իսկ այս սահմանը Կարսի պայմանագիրով վաւերացուած սահմանն է. այստեղ բոլորովին պարտադրուած չէ, որ Կարսի անունը յիշուի. երբ առաքելային մը անունը չեն տար, սակայն զայն մատնացոյց կ'ընեն. առաքելային եւութիւնը չի փոխուիր, ո՛չ ալ անունը: Երբ կ'ըսենք՝ գործող սահման, առիկա կը նշանակէ Կարսի պայմանագիրով հաստատուած սահման. որ նախապայման եր

կուած հարցը հետեւեալն է. այս պայմանագիրով Հայաստանը կարտաւորութեան տակ կը դնեն հարեւան երկիրներու տարածքային ամբողջականութիւնը ճանչնալու: Մենք ասով առաջին հերթին կը հասկնանք Ազրպէյճանը, թէկուզ առիկա միւս բոլոր երկիրներուն կը վերաբերի, սակայն Ազրպէյճանը առաջնահերթութիւն է, եւ մենք անոր հետ հարց ունինք: Պետք չէ ջայլամի քաղաքականութիւն վարել, գլուխը թաքցնել աւագի տակ ու ըսել, որ թէ ես չեմ տեսներ ու նկատեր, ուրեմն խնդիր չկայ: Խնդիր կա՞յ, անիկա այսօր աւելի վտանգաւոր հանգրուան կը թեւակոխէ, մանաւանդ՝ Մատրիտեան սկզբունքներով, որոնք արդէն իսկ մեծ հակահարեւած են մեր բոլոր ծգտումներուն, նախաձեռնութիւններուն եւ համազգային ջանքերուն, որոնք այս վերջին քսան, քսանմէկ տարին ի գործ դրուած է Արցախի մէջ մեր ժողովուրդին իրաւունքներու պաշտպանութեան ի խնդիր, Արցախի մէջ մեր ժողովուրդի գոյատեւման հարցը լուծելու համար: Այս իմաստով, այս արձանագրութիւնները պետք է նկատել վտանգաւոր նոյնիսկ այն հանգրուանին, որուն մէջ կը գտնուին այսօր. այսինքն՝ նախատորագրուած վիճակի մէջ, որովհետեւ այս հանգրուանին այդ նախապայմանները արդէն մեր ժողովուրդին մէջ ներարկած են պառակտման մանրէն. որուն առկայութիւնը օրէ օր կը շեշտուի եւ կը դառնալ վտանգաւոր: Այս վտանգը, որ ըողարկուած է, իսկ վաղը, միւս օր. ստորագրութենէն ետք պիտի դառնայ քաղաքականութիւն. կը հարուածէ ո՛չ միայն մեր ազգային ընդհանուր շահերը, այլ՝ մեր այսօրուան պետականութեան եւ պետութեան շահերը, որոնք ստեղծուած են մեր հայրենիքի փոքրիկ մասնիկին վրայ: Իսկ այսօր, երբ մարդիկ հանդէս կու գան խօսելու պետական շահերուն մասին, անոնք չեն գիտակցիր, որ հայ ժողովուրդին համար ազգային եւ պետական շահը տարբեր հասկացողութիւններ չեն, այլ ասոնք հիմնական են մեր գիտակցութեան մէջ, մեր եւութեան մէջ, մեր ինքնութեան ձեւաւորող հասկացողութիւններ են, պետականը ազգայինին հակադրելը կամ հակառակը ընելը հայ ժողովուրդին նման պատմութիւն ունեցող ժողովուրդի պարագային՝ կա՛մ քաղաքական բոլորութիւն է, կա՛մ կործանարար քաղաքականութիւն, որ մեր իսկ ձեռքով ստեղծած պետութեան հիմքերը կը խախտէ: Ո՞րք է մէկը պետք է մտածել, որ հայ-թրքական սահմանի բացումը նպաստաւոր է նախ եւ առաջ Հայաստանի համար, ասիկա քաղաքական մեր խաղ մըն է, որ առաջին հերթին անհրաժեշտ է Թուրքիոյ. հասկնալի է՝ Արեւմուտքի եւ Եւրոպական Միութեան ճնշման տակ, որպէսզի ան իր դէմը կարենայ փրկել՝ իբրեւ տարածաշրջանին մէջ հարեւաններուն հետ խնդիրներ չունեցող ժողովուրդավար երկիր, որ կը յաւակնի մուտք գործել Եւրոպական Միութիւն: Անշուշտ մենք դեմ չենք, որ սահմանները բացուին, սակայն հետեւեալ կերպով պետք է դիտել հարցը, որ ո՛չ թէ սահմանները կը բացուին, այլ Թուրքիան կ'ապաշրջափակէ Հայաստանը, ան շրջափակած է Հայաստանը, ինչ որ ռազմական գործողութիւն է միջազգային իրաւունքի տեսակէտէն, եւ ան հիմա պետք է ապաշրջափակէ, ապա երկու երկիրներուն միջեւ զուտ դիւսնագիտական յարաբերութիւններ կը հաստատուին, որմէ ետք երկու հարեւան պետութիւնները, թէ ցանկութիւն եւ քաղաքական կարողականութիւն ունին, կրնան բնակցութեան սկսիլ տարբեր հարցերու շուրջ: Այս իրավիճակին մէջ պետք է ըստ եւութեան այս արձանագրութեան փոխարէն պետք է սահմանուի քանի մը տողով համաձայնութիւն: Թուրքիա կ'ապաշրջափակէ Հայաստանը, եւ երկու երկիրները կը հաստատեն դիւսնագիտական յարաբերութիւններ: Ասիկա նուազագոյնն է, իսկ իմ համոզումս, մանաւանդ երբ գործընթացները զարգացան, հետեւեալը եղած է. երբ մեր հասարակութեան մէջ, քաղաքական դաշտին մէջ, մեր լրատուամիջոցները, մեր մտաւորականները եւ բնականաբար ու առաջին հերթին մեր քաղաքական-պետական գործիչները մնայուն կերպով կը խօսեն առանց նախապայմաններու յարաբերութիւններու հաստատման մասին, ես միշտ հակադրուած եմ անոնց, որովհետեւ պայմանները պետք է առաջադրուէին, սակայն ո՛չ թէ Թուրքիոյ, այլ՝ Հայաստանի կողմէ: Այ՛ս է մեր պայքարին տրամաբանութիւնը, որ ամրագրուած է Հայաստանի Ազգային անվտանգութեան հայեցակարգին մէջ: Մենք կը նահանջենք մեր ազգային հայեցակարգէն, մենք կ'առնենք հակասահմանադրական քայլ:

Հ.- Ծեշտեցիք, որ Հայաստանի իշխանութիւնները կը ըողարկեն արձանագրութեան մէջ գոյութիւն ունեցող նախապայմանները եւ կ'ուզեն այլ կերպարանքով ներկայացնել այս բոլորը: **Զե՛ք կարծեք, որ ըողարկումը գիտակցական քայլ է, գիտակցական շարժում է, ապա այս մէկը կարելի չէ վերագրել անոր, որ իշխանութիւնները դիւսնագիտական հասունութիւն չունին, քաղաքական ուղղութեան չունին եւ այլն: Փաստօրէն անոնք գիտակցաբար այս ընթացքով կ'առաջնորդուին եւ կը հակադրուին հայ ժողովուրդի ազգային շահերուն:**

Հ. Ա.- Այն որ, իշխանութիւնները դիւսնագիտական հասունութիւն չունին, կ'ապացուցէ ձեր ըսածը, որովհետեւ երբ դիւսնագիտական ասպարէզին մէջ պարտութիւն կը կրեն, կը փորձեն իրենց դիւսնագիտական պարտութիւնը ըողարկել չիմնաւորուած կարգախօսերով եւ յայտարարութիւններով: Զիչ առաջ ըսի, նորէն կրկնեմ. Կարսի պայմանագիրի մասին խօսք չկայ կ'ըսեն. սակայն ասիկա զանշտական է.

որովհետեւ այս արձանագրութիւններով մենք կը հաստատենք այսօրուան առկայ սահմանը, որ Կարսով ամրագրուած է. այսինքն նոյնիսկ սուտը շատ պարզունակ է: Երբ կը խօսինք յանձնաժողովի ստեղծման մասին, իշխանաւորները կ'ըսեն, թէ ո՛չ, եղածը պարզապէս ենթայանձնաժողով է. անիւմաստ է այս մօտեցումը, կրնայ միայն խմբակ մը ըլլալ կազմուածը, անունը ոչ մէկ կարելորութիւն ունի. ո՛չ Կարս անունին յիշատակումը կարելոր է, ո՛չ ալ այն, թէ ի՞նչ կը կոչուի այդ խումբը, կարելորդ՝ եւութիւնն է, որ այս փաստաթուղթերուն մէջ թաքնուած է: Առկայ սահմանները Կարսի սահմաններն են, իսկ արիւիային փաստաթուղթերը առաջին հերթին կը վերաբերին մեր ժողովուրդներուն միջեւ առկայ ամենէն կնճռոտ հարցին՝ Հայոց ցեղասպանութեան: Չիս ոչ որ կրնայ համոզել, որ այդ յանձնաժողովը պիտի քննարկէ 17-18 դարերուն Օսմանեան կայսրութեան հարկային քաղաքականութիւնը, որ կիրարկուած էր քրիստոնեաներուն եւ հայերուն նկատմամբ: Ասիկա անհեթեթութիւն է:

Հ.- Ինչպե՞ս կը գնահատեք արձանագրութիւններու երկրորդ օրինակին՝ յարաբերութիւններու զարգացման բաժինին մէջ մշակութային արժեքներու պահպանման բանաձեւը, եւ այս գծով, այս կէտին նկատմամբ Հայաստանի իշխանութիւններուն համամտութիւնը:

Հ. Ա.- Որեւէ հարց կարելի է տարբեր դիտանկիւն դիտել: Եթէ մենք կարենայինք երկու երկիրներուն միջեւ ստորագրել այնպիսի փաստաթուղթ, որուն մէջ հայ ժողովուրդի ազգային շահը չէր ոտնակոխուեր, այս մեր թուրքակա՞ծ կէտերը բացակայ էին անկէ եւ իոնկէ ճառագայթէին բարի դրացնութեան իսկական տրամադրութիւնները, այս կէտը շատ լաւ կը գնահատուեր: Սակայն այսօր Թուրքիան այս փաստաթուղթով կ'ուզէ հայոց պետականութեան գերեզմանը փորել եւ հայ ժողովուրդի հեռանկարը հարցականի տակ դնել. ի՞նչ մշակութային արժեքի մասին է խօսքը, ի վերջոյ ազգերն ու պետութիւնները մշակոյթը կը ստեղծեն: Երբ հայոց ազգի եւ պետականութեան ապագան վտանգուած է, միամտութիւն է մտածել, որ այդ մշակութային արժեքներու առնչուող կէտը իրազգործելի ըլլայ: Ես այցելած եմ Արեւմտահայաստան, շրջագայած եմ մեր հայրենիքին մէջ եւ տեսած եմ, որ Թուրքիան ինչպիսի՝ մշակութային աւերներ կը կատարէ:

Հեռու չերթանք, ի վերջոյ Աղթամարի վանքը հանրայայտ երեւոյթ է, համայն աշխարհին յայտնի է իբրեւ հայկական մշակութային արժեք եւ հոգեւոր կեդրոն, կրօնական վայր, եկեղեցի. իսկ այսօր վերականգնելէ ետք անիկա վերածուցեալ թրքական թանգարանի: Խորքին մէջ վերանորոգուելէ ետք Աղթամարը պետք է վերածուի իբրեւ եկեղեցի. սակայն թուրքերը նոյնիսկ այս բարի կամեցողութիւնը չունին. անոնք նոյնիսկ զլացան խաչը՝ մեր հոգեւոր մշակոյթի ու եւութեան խորհրդանշանը այստեղ գետնուրէն: Ես չեմ ուստար թրքական իշխանութեան որեւէ խօսքին, որովհետեւ թրքական իշխանութեան բացայայտ քարոզչութիւնը այսօր ընդգծուած կերպով հակահայկական է: Վերջին ամիսներուն Թուրքիոյ մէջ զանգուածաբար տարածուեցաւ «Սարի կէլին» ժապաւենը, որուն մէջ հայ ժողովուրդը կը ներկայացուի իբրեւ բարբարոս ու ցեղասպան, իբրեւ թէ թուրք ժողովուրդին նկատմամբ ցեղասպանութիւն կատարած է հայութիւնը:

Այս ժապաւենը նկարահանուեցաւ եւ տարածուեցաւ հայ-թրքական գաղտնի բանակցութիւններուն ընթացքին՝ պետական ծրագիրով, պետական միջոցներով, Թուրքեան նախարարութեան կողմէ: Ի՞նչ կը կարծեք. Հայաստանի հետ բարի դրացիական յարաբերութիւններու սկսելու միտող պետութիւն մը կը պատրաստէ՞ յայդպիսի յարձակողական, ազգայնամոլ, ֆաշիստական մտածելակերպով սերունդ. չի պատրաստեր, բայց Թուրքիա այսօր կը պատրաստէ այդ սերունդը, եւ մենք պետք է հասկնանք, որ թրքական իւրաքանչիւր քայլի ետին նպատակներ ու միտումներ կայ Հայոց ցեղասպանութեան ոչնչացման: Ասիկա անոնց վաղեմի ծրագիրն էր, որ բազում փաստաթուղթերու մէջ արտայայտուած եւ արտացոլուած է, իսկ այսօր անգամ մը եւս կ'արտայայտուի: Խնդիրը այն չէ, որ մենք թուրքերէն խնդրենք, որ իրենք վերջ տան իրենց քաղաքականութեան, այսպէս բան կարելի չէ. կամ մեր կողմէ պետք չէ փորձել կատարուին շինծու, չիմնաւորուած, պարտուողական տրամաբանութեամբ փաստաթուղթերով կասեցունելու անոնք ընթացքը: Հակառակը, մեզի հետ է իւրաքանչիւր ազգի կամ երկրի հետ հաշուի կը նստին այն ատեն, երբ այդ ազգը, երկիրը, պետութիւնը ի վիճակի է ո՛չ միայն գիտակցելու իր ազգային եւ պետական շահերուն, այլ այդ բոլորը պաշտպանելու եւ անոնց պաշտպանութեան համար միջոցներ ունի: Մենք այսօր Արցախի մէջ ազգովին անգամ մը եւս քննութիւն յանձնեցինք եւ համոզուեցանք այն հնամենի, դարաւոր ճշմարտութեան եւ արդիականութեան: Բայց ինչո՞ւ, ի՞նչ պատահեց, յանուն ի՞նչ բանի այսօր մենք կը փրկենք Թուրքիոյ դէմը, որպէսզի Թուրքիան այս հակահայկական, հակահայաստանեան արձանագրութիւններուն միջոցով կարենայ աւելի աշխուժ քաղաքականութիւն վարել Եւրոպական Միութիւն մուտք գործելու կամ աշխարհի միւս երկիրներուն հետ իր բազում կնճռոտ հարցերը լուծելու: Մեզի յաճախ կ'ըսեն, թէ բնականաբար, երբ պետութիւնները պայմանագիր կը կնքեն անոնք անպայման կը ճանչնան մէկգլմէկու սահմանները. դարձեալ սուտ է ասիկա, մեծ սուտ, աշխարհի մէջ մեծ թիւով պետութիւններ ունին տարակարծութիւններ, սահմանային վեճեր. այդպիսի պարագայ չկայ: Ես ըսի նախապէս եւ նորէն կը կրկնեմ այս համոզումս. այս փաստաթուղթերուն մէջ Հայաստանը, Հայաստանի դիւսնագիտութիւնը, Հայաստանի բանակցող կողմը կա՛մ մասնակից է դարձած կամ ալ անվերապահ կերպով՝ ինչ-ինչ ճնշումներու տակ ընդունած է այն ամենը, որ իրեն մատուցուած է, իսկ թրքական կողմը կրցած է անկէ մեծապէս շահիլ, որովհետեւ անոր նախապայմանները ուղղակի կամ անուղղակի կերպով ամրագրուած են արձանագրութիւններուն մէջ, իսկ մենք ո՛չ մէկ ձեւով կրցած ենք հակադրել: Ինչպէս որ Թուրքիան կ'ուզէ իր պատկերը փրկել այս արձանագրութիւններով, Հայաստանի պետութիւնն ալ կ'ուզէ իր պատկերը փրկել՝ մեր ժողովուրդը խաբելով, իրականութիւնը ըողարկելով մեր ժողովուրդէն,

եւ այստեղ դարձած է պայմանագրային կէտ: **Երկրորդ.** պատմաբաններու ենթայանձնախումբը հասկացողութիւնը որեւէ այլ հարց պիտի չքննէ, բացի Հայոց ցեղասպանութենէն: Թերեւս ի՞նչ ես կը չափազանցեմ՝ ըսելով, որ որեւէ հարց պիտի չքննէ կամ ուսումնասիրէ, թերեւս արիւիային այլ նիւթեր ալ քննէ, սակայն նպատակը Տեղասպանութեան հարցն է: Հայութեան համար, համայն հայութեան համար Տեղասպանութիւնը իրողութիւն է, որ քննարկման ենթակայ չէ, վերստին ապացուցուելու ենթակայ չէ, յատկապէս երբ այդ կասկածող կողմը Հայաստանի պետութիւնն է: Ասիկա շատ վտանգաւոր է, որովհետեւ ոչ միայն Տեղասպանութեան միջազգային ճանաչման գործընթացը կը կասեցուի, այլ նաեւ մեր գիտակցութեան մէջ, մեր եւութեան մէջ ներքին մեծ ճեղք կը յառաջանայ, մեզ կը գրկեն մեր ինքնութենէն, համայն հայութեան ընկալումները, երազները, պայքարի տրամաբանութիւնը ո՛չ միայն կը խախտին, այլ կը դրուին մեծ հարցականի տակ, ուղղակի կը վտանգուին իսկ այս վտանգը, ցաւ ի սիրտ, կու գայ մեր պետականութեան պայմաններուն տակ, մեր պետական այրերու կողմէ նախատորագրուած եւ ստորագրման ենթակայ այդ փաստաթուղթէն: Եթէ ուրիշ որեւէ պետութեան, ուրիշ միջազգային որեւէ ուժի կողմէ այսպիսի քայլերու ձեռնարկուէին մեր պայքարին դէմ, մենք ազգովին այս բոլորին դէմ կը կանգնէինք, ինչպէս միշտ եղած է. բայց այսօր ո՛չ միայն կը ձեռնարկենք այս ուրաքման գործընթացին, այլ նաեւ, ինչ որ աւելի վտանգաւոր է, մենք կը փորձենք մեր ժողովուրդին ապացուցել, խաբել զայն, որ ասոնք նախապայմաններ չեն պարունակեր: Իսկ Արցախի վերաբերող ըողար-

Հարցազրոյցը վարեցին
ՆՈՐԱ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ
Եւ ԲԱՅԺԻ ՏԵՄԻՐՏԵԱՆ

«ԻԲՐԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴԱՇՏԻՆ ՄԷՋ ԳՈՐԾՈՂ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՈՒԺ՝ ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒԹԵՆԷՆ ՆԵՐՈՒՄ ԿԸ ՀԱՅՑԵՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱԾԻՆ ՀԱՄԱՐ»

Կ’ԸՍԵ ՌԱՄԿԱԿԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՓՈԽԱՏԵՆԱՊԵՏ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՌԱԿ-Ի ԱՏԵՆԱՊԵՏ ՅԱՐՈՒԹԻՆ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՀԱՐՑՈՒՄ.- Ինչպե՛ս կ’արժեուրեք հայ-թրքական յարաբերություններու ծիրին մեջ վերջին հանգրուանին արձանագրուած գարգացումները:

ՅԱՐՈՒԹԻՆ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ.- 1 սեպտեմբերին Յայաստան-Թուրքիա արձանագրութիւններուն վերաբերող հաղորդագրութեամբ մը հանդէս եկաւ Ռամկավար ազատական կուսակցութիւնը եւ բացայայտ կերպով հաստատեց, որ նմանատիպ արձանագրութիւններ մտնողջովին մերժելի են մեր կուսակցութեան համար, որովհետեւ կարելի չէ եւ ճիշդ չէ, որ Յայաստանի Հանրապետութեան նախագահը մտնէ այնպիսի գործընթացի մէջ, որ ուսումնասիրութեան լայն առիթ ունի, մանաւանդ որ Յայաստան պետութիւնը չունի մշակուած ծրագիր՝ Հայոց ցեղասպանութեան լուծման հասնելու, այսինքն արտաքին գերատեսչութեան մօտ կը բացակայի հայութեան հանդէպ իրականացած յանցագործութեան դատապարտման գործընթաց: Հետեւաբար, իբրեւ Ռամկավար ազատական կուսակցութիւն, մենք չենք կրնար բաժնել նման բան, այլ ընդհանրապէս կը դատապարտենք նման ծրագիր:

Հ.- Այս գործընթացին կասեցումը պահանջելու իմաստով տարուող աշխատանքներուն մասին ի՞նչ ունիք ըսելիք:

Յ. Ա.- Մեր իշխանաւորները բացայայտօրէն կ’ըսեն, որ Յայաստան-Թուրքիա արձանագրութիւններուն մէջ նոյնիսկ ստորակէտ փոխելու իրաւունք չունին. ուրեմն ասիկա կը նշանակէ, որ անոնք ո’չ թէ նախաստորագրւած են, այլ՝ ստորագրուած: Եթէ ոչ մէկ բան կարելի է փոխել, ուրեմն առանց ամբողջ հայութեան եւ սփիւռքի կարծիքը հարցնելու՝ իրենք արդէն ստորագրած են: Ասիկա կը նշանակէ, որ մեր քաղաքական ղեկավարութիւնը այս իմաստով անգոր է, իսկ անգորէն բան մը պահանջելը անիմաստ է, հետեւաբար ՌԱԿ-ը ուսումնասիրութիւն մը կատարած է՝ միջազգային իրաւունքներու տեսակէտէն դիտուած եւ արտաքին գործոց նախարարին եւ նախագահին առաջարկած է, որ Թուրքիոյ հետ սկսին բարի դրացնութեան գործընթաց նաեւ Միջազգային դատարանին մոզոցով: Ասիկա պատերազմ յայտարարել չի նշանակեր մենք ունենալ ժողովուրդը որ ՄԱԿ-ի ՀԵ՛ղ յօդուածին մէջ կը նշուի, որ երկու երկիրներուն միջազգային յարաբերութիւնները ունին երկու տեսակի գոյակցութիւն՝ պատերազմական եւ խաղաղ. խաղաղ գոյակցութեան պարագային առկայ է հարցերը Միջազգային դատարանի միջնորդութեամբ լուծելու կարելիութիւնը, այսինքն, եթէ նոյնիսկ մեր իշխանութիւնները համաձայնած են պատմաբաններու յանձնաժողով ստեղծելու, հարց պիտի յառաջանայ, որովհետեւ հայ պատմաբանները իրենց ըսածները պիտի կրկնեն, իսկ թուրքերը՝ իրենց մօտեցման պիտի կառչին, իւրաքանչիւր կողմ իր կեցուածքին վրայ պիտի մնայ, ո՞վ է դատաւորը, ո՞վ է ճշդողը: Ուրեմն այս պարագային լաւ կ’ըլլայ Միջազգային դատարան երթալ, մանաւանդ որ այս արձանագրութիւններուն մէջ բազմաթիւ յղումներ կան միջազգային բանաձեւերէն, ուրեմն մենք եւս մեր կարգին երկու հիմնական կէտեր աւելցնենք՝ միջազգային բանաձեւերու հիման վրայ. մէկը 1948 թուականին որդեգրւած բանաձեւն է՝ ցեղասպանութիւնը պատժելու, դատապարտելու, իսկ 1968 թուականի բանաձեւը՝ ցեղասպանութիւնը մարդկութեան հանդէպ յանցագործութիւն նկատելու եւ սպառման ժամկետ չկիրարկելու. խնդրեմ՝ խօսիքք միջազգային լեզուով, եւ եթէ պիտի պարտուիք, ուրեմն պարտուիքք Միջազգային դատարանին մէջ, թէեւ ասիկա բացառւած է, սակայն մեր պարտութիւնը չկնքենք մեր խորհրդարանին կողմէ՝ հայ դաւաճաններ դառնալով, իսկ վրդը այս բոլորը պատմութեան յանձնելով՝ իբրեւ ներանձնական շահերէն մեկնելով թուրքերուն հետ հաշտութիւն կնքող մարդիկ: Ասիկա իրապէս մեղապարտութիւն է, այս մէկը ընելու համար ժամանակը չէ հասուցած, եւ ներկայիս նման քայլի կարիքը չկայ: Ասիկա ընդհանուր լայնանօրի գործընթաց է, իսկ նախագահին հետ մեր ունեցած հանդիպումին ընթացքին մենք ըսիք, որ եթէ տնտեսական հարցերը առաջնահերթ կը նկատուք, ուրեմն անոնք պէտք է անջատուին ազգայինէն ու քաղաքականէն, որովհետեւ վերջինները պարուրուած են պատմութեամբ, եւ հոն շատ նուրբ ջիղերուն հետ առնչուող հարցեր կան: Եթէ տնտեսական գործակցութիւն է միտումը, ուրեմն կարելի է դիւանագիտական կապեր հաստատել իբրեւ հարեան պետութիւններ. սակայն ոչ թէ երթալ այնպիսի ուղիով մը, ուր Ցեղասպանութեան ճանաչման եւ ազգային մեր արժէքներէն հրաժարման թակարդներ գոյութիւն ունին, ուր դարաբաշխան հարցը կ’պտնագծւի: Ըսեմ, որ երբ մենք Կարսի պայմանագիրը ուսումնասիրենք հոն պարզ կ’երեւի, որ չորրորդ յօդուածին մէջ, իր երկու յանելուածներով, Կարսը եւ Արտահանը կը խնդիսանան հոգիորային Հայաստանի Հանրապետութեան մասեր: Այսինքն, երբ այս պայմանագիրով կը խօսիս սահմաններու ճանաչման մասին, ուրեմն հոս արթակարդ կայ Փաստօրէն Թուրքիան 78 տարիէ անօրէն կերպով կ’օգտագործէ վարչական տարածքները, իսկ պայմանագիրին մէջ գրած է որ իբրեւ հիմք կ’ընդունին ռուսական գլխաւոր հրամանա-

տարութեան քարտեսները: Մեր արտաքին գործոց նախարարութիւնը նոյնիսկ այս բաները չէ ուսումնասիրած, ուսումնասիրութիւնը գտնէ ինքնակամ է. պահանջատիրութեակարիք չկայ այստեղ: Ուրեմն այս բոլորին մէջ կայ տարածքային վեճ եւ Միջազգային դատարան դիմելու անհրաժեշտութիւն. հետեւաբար մենք կը կարծենք, որ ժամանակն է լրջօրէն զբաղիլ այս հարցով եւ դիմում ներկայացնել Միջազգային դատարանին:

Հ.- Պատմաբաններու յանձնաժողովի կազմութեան անդրադառնալով, չէ՞ք կարծեր, որ նման քայլ մը արդէն իսկ գիշում է, որովհետեւ հարցը քննարկել՝ կը նշանակէ Հայոց ցեղասպանութիւնը հարցականի տակ առնել:

Յ. Ա.- Ցաւ ի սիրտ մեր իշխանութիւնները համաձայնած են, որ կառավարական յանձնախումբերէն ենթանաձնախումբեր ստեղծուին եթէ մասնագետներու խումբ է ստեղծուելը: Ուրեմն կարելիութիւններ կրնան ըլլալ՝ ման ինչ ինչու լարուկան օգնէ յանձնաժողովի մը ստեղծումը, որ պիտի քննարկէ՝

կասկածի տակ պիտի առնէ, պիտի ուսումնասիրէ կամ ցեղասպանութեան առնչուող բանաւեճերու պիտի մասնակցի, ուրեմն ասիկա արդէն իսկ վիրաւորական է. ասիկա վիրաւորական է ո’չ թէ մեզի, այլ՝ մեր մէկուկէ միկուն նահատակներուն, ինչպէս նաեւ՝ այն երեք միլիոնի հայրենագրկուածներուն եւ տասնեակ միլիոններուն, որոնք չծնան սպանուած մեր հայրենակիցներէն: Ասիկա անոնց յիշատակը սրբապղծելու նման բան է, այլ բան կարելի չէ ըսել:

Հ.- Հայ-թրքական յարաբերութիւններու շրջագիծին մէջ սփիւռքահայութեան տեսակէտը որքա՞ն կարեւորութիւն կը ներկայացը-

նէ, նկատի առնելով, որ թէ՛ Ցեղասպանութեան խնդիրը եւ թէ՛ այս հանգրուանին ստեղծուած յարաբերութիւնները ազգային անվտանգութեան իմաստով մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնեն:

Յ. Ա.- Ինչպէս նշեցի, եթէ մենք կ’ըսենք, որ մենք միջազգային սկզբունքներով կ’առաջնորդուինք եւ միջազգային հանրութեան հետ խօսիքք իրենց լեզուով, ուրեմն մենք խօսած կ’ըլլանք ազգային անվտանգութեան մասին, որովհետեւ մենք ունինք այնպիսի կէտեր, որոնք քաղաքական եւ տնտեսական առումով պէտք է օգտագործենք եւ ծառայեցնենք մեր ազգային անվտանգութեան շահերուն: Եթէ այս տուեալները չօգտագործենք, ուրեմն քաղաքական անգրագիտութեան մէջ կ’ապրինք: Իսկ այս տուեալներուն վրայ հիմնուելով՝ միջազգային ընտանիքին ներկայանալը դժուար չէ, մանաւանդ որ ունինք անկախ պետութիւն, դիւանագիտական ներկայացուցչութիւն, միջազգային կազմակերպութիւններուն մօտ ներկայացուցիչներ եւ այլն: Այդ բոլորէն չօգտուիլը անիմաստ է, մենք հարկատուներ չենք, որ իրենց կը ծառայենք: Կը կրկնմ, եթէ Ցեղասպանութեան հարցը, Ղարաբաղի հարցը խրթին են, ուրեմն Միջազգային դատարանով կը լուծւին անոնք, թող թուրքը գայ եւ ապացուցէ, թէ ինչո՞ւ այսքան տարիէ ի վեր բռնագրաւած է մեր հողերը, թող ըլլայ դատաւարութիւնը եւ անկէ ետք ամէն ինչ յստականայ, գիտնանք, որ մենք բռնագրաւուած հող ունի՞նք, թէ՛ ոչ: Բայց այլ ենթայանձնախումբ կամ կողմ իրաւունք չունի մեր հողերուն գծով, Ցեղասպանութեան գծով որոշումներ տալու: Այս հարցերը պէտք է լուծուին, որպէսզի կարելի ըլլայ խաղաղ գոյակցութիւն կայացնել, տնտեսական համագործակցութիւն ծաւալել եւ այլն:

Հ.- Սփիւռքահայութեան ուղղուած ձեր սրտի խօսքը:

Յ. Ա.- Սփիւռքի մեր հայրենակիցներէն՝ իբրեւ Հայաստանի քաղաքական դաշտի ներկայացուցիչ, կ’ուզեմ ներում հայցել Հայաստանի մէջ տեղի ունեցածին համար: Ըիշդ է. մեր կուսակցութիւնը համաձայն չէ եղածին, բայց ես գիս մեղաւոր կը զգամ, որովհետեւ թոյլ տուած են այսքան խորանալու այս հարցերուն մէջ՝ առանց սփիւռքի մասնակցութեան: Ես եւ ընկերներս արդէն կ’ընենք ու պիտի ընենք ամէն ինչ, որպէսզի ազգային կարելորագոյն հարցերուն մէջ երկրին ղեկավարութիւնը առաջնորդուի այն գաղափարով, որ իրենք միայն երեք միլիոնի ղեկավարութիւն չեն, այլ՝ համայն հայութեան, ուրեմն իրենք աշխարհին մէջ պէտք է ներկայացնեն համայն հայութեան շահերը եւ հետաքրքրութիւնները: Մեր կարելիութեան սահմաններուն մէջ մենք կը փորձենք այդ գործունեութիւնը ծաւալել:

ԱԶԳԱԿ

ՄԵՐ ԱԶՔԵՐԸ ՅԱՌԱԾ, ՄԵՐ ՅՈՅՄԵՐԸ ԴՐԱԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԺՈՂՈՎՈՐԴԻՆ

Ո՞վ կրնար երեւակայել, թէ սերունդը, որ սփիւռքի պայմաններու մէջ իսկ Ցեղասպանութեան ոգեկոյումներու սուգը վերածեց Հայ քառի ազգային պահանջատիրութեան պայքարի, թրքական դէսպանատուներուն առջեւ ցոյցեր կազմակերպեց, հայ մարտիկներուն ուժական արարքներուն ականատես եղաւ եւ անոնց կրակոցներէն ոգեւորուեցաւ, իր փոքրիկ հայրենիքի վերանկախցումին խանդավառութիւնը ապրեցաւ, եւ, վերջապէս, քարոզչական, ցուցական եւ յարաբերական երկարատեւ աշխատանքի լծուելով՝ յաջողեցաւ Ցեղասպանութիւնը միջազգային ճանաչումի արժանացնել, այսպէս, պիտի ապրի նաեւ հիասթափութեան դառնութիւնը՝ դեմ յանդիման գտնուելով Հայաստանի եւ Թուրքիոյ յարաբերութիւնները «բարելաւելու» համար գաղտնօրէն նախաստորագրուած համաձայնագրի մը: Համաձայնագիր (կամ «արձանագրութիւններ», ինչպէս պաշտօնապէս որակուեցաւ), որ երկու անընդունելի պայմաններով կը փորձէ, նախ, Հայոց ցեղասպանութեան պատմական իրողութիւնը իր քաղաքական իմաստէն պարպել ու զայն վերածել յանձնաժողովի մը կողմէ քննուելիք վիճարման նիւթի, ապա ներկայի գոյութիւն ունեցող սահմանները ճանչնալով վաւերացնելով՝ հայրենական հողերու պահանջէն կը հրաժարի: Աւելին. Արցախի ազատագրումն ու անկախութիւնը վտանգի կ’ենթարկէ՝ «սահմանային ամբողջականութիւն» հաստատող արձանագրութիւն մը ստորագրելով, առանց որեւէ նշում կատարելու ազգերու ինքնորոշման իրաւունքի մասին:

Հաջո չէ, թէ այս կամ այն ուժերու ճնշումներուն տեղի տալով՝ է, թէ՛ Հայաստանի առջեւ Թուրքիոյ սահմաններու բացումէն շլացած եւ տնտեսական օգուտներ քաղելու ալքընկալութեամբ Հայաստանի նախագահը ընդունած է տուեալ արձանագրութիւնները ստորագրել: Բուն հարցականը այն է, թէ ան որքանով ու խորքով յաջողած է արժեւորել իրեն խօսակցի Թուրքիոյ քաղաքական իսկական դիմագիծը եւ չէ ստորագնահատած անոր աւանդակնօրէն ծանօթ դիւանագիտական ճկունութիւնը:

Ետաքըքական է հետեւիլ Թուրքիոյ իշխանաւորներու արտայայտութիւններուն, երբ անոնք դեմ յանդիման եկան իրենց երկրի քաղաքական ընդդիմադրութեան կամ մամուլին (բայց երբեք՝ զինուորականներուն) դրսեւորած մտահոգութիւններուն: Թուրքիոյ նախագահը եւ արտաքին գործոց նախարարը զանազան առիթներով յստակօրէն յայ-

տարարեցին, թէ՛ «այս արձանագրութիւնները ոչ մէկ ձեւով կը վնասեն Թուրքիոյ շահերուն, ընդհակառակը... » եւ թէ՛ «մենք ոչ մէկ բան պիտի ընենք, որ պիտի նեղացնէ մեր ագրպէյճանցի եղբայրները... »:

Երկրորդ անգամ ըլլալով է, որ մենք այս գրութեան խորագիրը կը գործածենք, փոքր տարբերակով մը սակայն:

Առաջին նկատ, Հայաստանի խորհրդարանական ընտրութիւններուն նախօրեակին գրուած, կոչ մըն էր Հայաստանի կիներուն, որ չվարանին կամ անաւարբէ չգտնուին եւ վճռակամութեամբ մասնակից դառնան երկրի քաղաքական կեանքի զանազան մարզերուն ու արտայայտութիւններուն, որպէսզի կնոջական գազայն մտածողութիւնը իր որոշմը ձգէ հայրենիքի ազգային եւ ընկերային հարցերու լուծման գործընթացին վրայ:

Այս անգամ Հայաստանի ժողովուրդէն յոյսի ակնկալութիւն մըն է, որ ան անդրադառնայ տրուած որոշումներու ծանրութեան ու վտանգաւոր տեսութանքներուն եւ ոտքի կանգնի ու մէկ ծայնով տեղ տան ազգայնորէ իշխանութիւններուն, որպէսզի չվաւերացւին նախաստորագրուած արձանագրութիւնները:

Այս դարուս փաստօրէն զանգուածային լրատուամիջոցը այն ուժն է, որ հարցեր կը բացայայտ կամ կը ծածկէ, կ’արժեւորէ կամ կ’արժեզրկէ, հանրային կարծիքը կը կազմաւորէ, այդ կարծիքը կը զսպէ, կը խեղդէ կամ ուժի կը վերածէ:

Այս պարագային ժամանակն է, որ Հայաստանի տեղեկատուական միջոցներն ու մամուլը իրենց իսկական առաքելութեան տրի կանգնին ու լայնօրէն տեղ տան ազգային հիմնական այս խնդրին շուրջ թեր ու դէմ կարծիքներուն, վերլուծումներուն եւ անշուշտ՝ անկողմնակալ տեղեկատուութեան: Այլապէս, միայն Սփիւռքի հայութեան հիասթափութիւն ու դրուած նախապայմաններուն դէմ ընդդիմութիւնը բաւարար չէն նախագահին անելիք քայլը կասեցնելու համար:

Ինչպե՛ս պիտի միխիթարուին մեր մեծ մայրիկները, որոնց աչքերը կ’արցունքաբերուի դեռ, երբ կը յիշեն իրենց ընտանիքի տառապանքն ու ճակատագիրը մեծ եղեւնի օրերուն,

Ինչպե՛ս չուսալընդին հայ մայրերը, որոնք իրենց գաւակները կը դաստիարակեն բռնագրաւուած Արարատի ներշնչած հպարտահիմնական այս խնդրին շուրջ թեր ու դէմ կարծիքներուն, վերլուծումներուն եւ անշուշտ՝ անկողմնակալ տեղեկատուութեան: Այլապէս, միայն Սփիւռքի հայութեան հիասթափութիւն ու դրուած նախապայմաններուն դէմ ընդդիմութիւնը բաւարար չէն նախագահին անելիք քայլը կ’աճառէլ՝ ժամանակաւոր շահեր ապահովելու տեղի-անտեղի ակնկալութեամբ:

ՆՈՐԱ ԶԻՒՐՏՈՒՆԵԱՆ-ԳՈՒՅՈՒՆԵԱՆ

ԹՈՂ ԹՈՒՐՔԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ

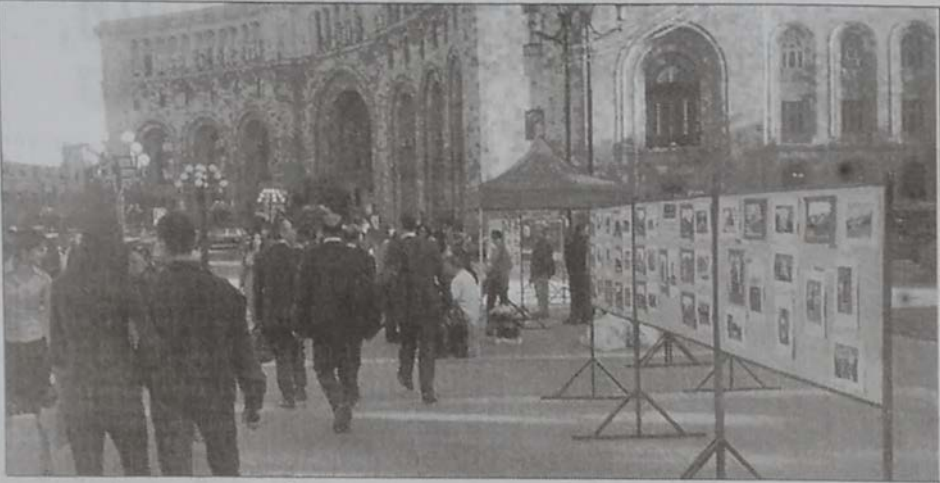
Նախորդ ամիս լսեցի տարբեր սերունդի պատկանող երկու անհոմներու կողմէ դժուար հարցումներ, որոնց պէտք է թուրքը պատասխանէ:

Մանկական ելոյթի մը առիթով սրահը լեցուն էր օտար հանդիսատեսներով: Զովս Նստաւ ժպտուն ծերունի մը, որ ֆրանսերէն լեզուով յայտնեց, թէ ինք, իր աղջկան թոռնիկին եւ ծոռերուն հետ Ֆրանսայէն արձակուրդի եկած է Լիբանան: Ելոյթը սկսաւ: Դադարին, երբ տղուն բացատրութիւններ կու տայի ելոյթի մասին, յանկարծ ծերունիին կիսատ հայերէնով զգալի դարձուց, որ ինք ալ հայ է: Չգացի կ’ուզէր խօսիլ: Ան սկսաւ պատմել իր մօրը պատմութիւնը եւ ըսաւ: «Մայրս տիգրաւակներտցի է, թուրքերը վայրագութեամբ իրենց տունէն վտարած են զայն, ու աքսորի ճամբուն վրայ սպաննած են ծնողը, նորաձին ընյոը եւ եղբայրը: Այն տառն մայրս՝ Տիգրանուհին գեղեցիկ, ինը տարեկան աղջիկ մըն էր: Թուրք գիտուոր մը գմայլելով անոր գեղեցկութեան՝ զայն առած ու տարած է իր տունը, որպէսզի մեծցնէ եւ յետոյ իր տղուն հետ ամուսնացնէ: Սօրս անունն ալ փոխած են եւ սկսած է թուրքի տան մէջ աշխատիլ, հաստատօրէն գիտնալով, որ ինք այդ ընտանիքին մաս չի կազմեր: Ամիսներ ետք ան կը ծրագրէ փախչիլ եւ ջուր բերելու պատուով կով դոյլը կ’առնէ եւ դուրս կու գայ տունէն, երթալու համար մօտակալ գիւղը, ուր կ’ապրէր իր մօրաքոյրը, որ ամուսնացած էր քիւրտի մը: Մեծ վախով եւ վտանգներ դիմագրւելով կը հասնի մօրաքոյր տունը: Մօրաքոյրը սկիզբը չի ճանչնար զինք, որովհետեւ թուրքի հազուստ հազած ու կերպարանափոխուած էր:

«Յաջորդ օրը թուրք գիտուրը, իմանալով հասցեն. կու գայ մօրաքոյր տունը եւ կը պահանջէ Տիգրանուհին: Զիւրտ քեռայրը կը դիմաւորէ զինք եւ կ’ըսէ, թէ Տիգրանուհին իրենց տունը հասաւ յոգնած, ուժաթափ եւ արեւահար, հիւանդ, մահամբժք վիճակի մէջ: Կ’ըսէ, որ կարելի չեղաւ անոր կէսնել փրկել, մահացաւ եւ արդէն թաղեցինք. միաժամանակ ցոյց կու տայ անոր դոյլը: Թուրքը հաւա-

Հաւաքաբար մտածենք...

ԶԱՆԻ

Նախապալման ներքին ՌԶ

Զորանասեր, Զգիջենք, Ընդդեմ

ՆԱՏԱԾՈՒՅԺ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԱՀԱՅԵՐՈՒ
ԿԱՐԾԻՔՆԵՐԸ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԹՈՒՐԶԻԱ
ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԱՆՈՆՑ ԱՌՆՉՈՒՈՂ
ՉԱՐԳԱՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Ես կը կարծեմ, որ սահմանը պետք է բա-
լի, սակայն փաստաթուղթերուն մէջ պետք
իստիկ նախապայմաններուն մասին. Մնա-
եալ թիւոր հոգեքը, որոնք կ'ստնջուին պա-
տկան լիաստեղծ, պատմաբաններու յա-
նաժողովի ստեղծման, Հայոց ցեղասպան-

ԽԱՉԻԿ ԳԷՈՐԳԵՆ

Լիբանանահայութիւնը տագնապալի վիճակի մէջ է, անձկութեամբ կը սպասէ տեղի ունենալիքին, որ կրնայ համայն հայութեան ճակատագիրին մեծ հարուած մը տալ: Ի տարբերութիւն Յայաստանի մեր եղբայրներուն, լիբանանահայութեան շարքերուն մէջ չկայ անհատ մը, որ կարծիք չունենայ այս մասին, չկայ անձ մը, որ քիչ թէ շատ տեղեակ ջըլլայ Յայաստան-Թուրքիա արձանագրութիւններուն մասին, յատկապէս՝ անոնց մէջ թաքնուած նախապայմաններուն, որոնք կ'ոտնակոխեն հայութեան իրաւունքները եւ կասկածի տակ կ'առնեն Յայոց ցեղասպանութիւնը:

Լիբանանահայը ընդվզած է այս անգամ ո՛չ թէ թուրքէն, այլ իր հայրենի իշխանութիւններէն, որովհետեւ հակառակ ամէն տեսակի զգուշացումներուն, հակառակ Յայաստանի թէ սփիւռքի մէջ Դաշնակցութեան տարած աշխատանքներուն՝ իրականութիւնները արեւու նման յստակ դարձնելու գծով, տակաւին յստակ չէ, եթէ այսօր արձանագրութիւններուն ստորագրութիւնը պիտի կատարուի կամ ոչ....

Ստորեւ կը ներկայացնենք լիբանանահայերու հետ մեր ունեցած գրոյցներէն:

Ուրիշ ժողովուրդներու նման հայ կեանքին եւս ճակատագրուեցաւ ապրիլ թրքական տիրապետութեան լուծին տակ: Դարեր հայ կեանքին այս վիճակուեցաւ ու հայը գիտցաւ ու ճանչցաւ թուրքը. վճարելով հայրենի հող ու ժողովուրդ, մշակոյթ ու պատմութիւն... նահատակութիւն:

Ձգուշ... զգուշ... զգուշ...
«Փորձուածը փորձելը յիմարութիւն է», կ'ըսէ ժողովրդային արածը:
Փակել էլ, փակել սահմանը:

ՅԱԿՈԲ ԿԻՒՈՅԵԱՆ

1915... Մեծ եղեռն... արեւի քան 1,5 միլիոն նահատակ... 1 նպատան հայութեան քնաջրնջում, տեղահանութիւն, հողեղբու քրնագրաւում սորով 94 տարեկներ անգամ են անցնւ, որուն, տակաւին չէ չորցած բանաստեղծ Պարոյր Սեւակի թանաքը թուրքին վրայէն, ուր գրած է «Ուզեցին մէկ հայ թողնել եւ այն էլ... թանգարանում»:

Տակաւին նահատակներու մայրերուն սրտերուն մէջ չէ փարատած այն սուր ցաւը, որ խոցած է Դարաբաղեան պատերազմը իր տուած բազում նահատակներով: Ինչպէս մոռնալ Միեր Տուլիածեանը, Վիզէն Ջաքարեանը... Ինչպէս չիշել Լիզպոնի նահատակները Սեդրակը, Արան, Սարգիսը, Սիմոնը, Վաչէն: Արդեօք անոնց աճիւնները պիտի չանիծենք թե՛գ, պրն. Նահագահ: Արդեօք անոնք զուր տեղ նահատակուեցան, որպէսզի դուռն այսօր անոնց արեան գնով համածայնութիւն ստորագրես: Ոչ: Անոնք ի զուր չնահատակուեցան: Անոնք իսկական հայեր էին...: Անոնք հաւատացին սուրբ եւ վեհ գաղափարին եւ ի զին իրենց կեանքին զոհուեցան հայրենիքի ազատութեան, հողերու պահանջատիրութեան, ցեղասպանութեան ճանաչման համար:

Այո, պրն. նախագահ... Ինչպէս կրնաս մոռնալ այս բոլորը եւ ստորագրել համածայնագիր մը քու դարաւոր թշնմիիդ հետ, որ տակաւին իր գործած յանցանքին պատիժը չէ ստացած, եւ արեւին չէ ընդունած իր յանցանքը...

Արդեօք պէտք ունիմք քեզի վերյիշեցնելու, որ այն թուրքը, որուն հետ համածայնութիւն պիտի ստորագրես տակաւին կը շարունակէ իր «նախածեռնութիւնը» սպաննելով 3րանդ Տիմբը: Արդեօք ասիկա արդարացի պատճառ չէ", որ հասկնան թէ 94 տարիներ վերջ տակաւին թուրքը չէ դադրած ոճիր գործելէ եւ կը փորձէ լռեցնել արդարութիւն պահանջողները:

Յետեւաբար, իբրեւ հայրենասէր եւ ազգասէր հայ լաւ կ'ըլլայ, որ վերատեսութեան ենթարկես որոշումը, պրն. նախագահ, եւ քու ծայնդ միացնես համայն սփիւռքի հայութեան կոչերուն եւ բարձրածայն ըսես «ՈՉ»:

ՄԱՐԱԼ ՄԽՍԵԱՆ

Յայաստան-Թուրքիա նախաստորագրուած արժանագրութիւնները անկասկած կը պարունակեն քողարկուած նպատակներ ու նախապայմաններ, որոնք ըստ երեւոյթին Յայաստանի նախագահին եւ հայրենի իշխանութիւններուն համար աներեւոյթ կը թուին ըլլալ եւ յոռեգոյն պարագային կրնան ըլլալ անոնց անտեսումին արժանացած երեւելի իրականութիւններ:

Յաստատ, որ այս կացութիւնը վատագոյնն է հայ ժողովուրդին համար, սակայն երբ հայ ժողովուրդ կ'ըսես կամք, կորով ու պայքար կը հասկնան: Յետեւաբար, այս արձանագրութիւններուն վաւերացումը պիտի չփոխէ հայութեան տեսակէտը, կեցուածքը, խառնուածքը եւ պահանջատիրութեան ոգին: 3րդ երբքը պիտի չընկրկի իր համոզումներուն եւ պայքարին մէջ, որովհետեւ մինչեւ օրս ոչ թուրքերը, ոչ այլախոհ թուրքերը եւ ասկէ ետք ալ այլախոհ հայերը պիտի չկարենան փոխել կամ համոզել մեզի, որ փոխուինք:

Այսուամենայնիւ երեւի տալաւին քանի մը ժամ ալ պէտք է սպասել գիտնալու համար, թէ

ո՛ր եմք եւ ի՞նչ վիճակի մէջ. անկէ ետք մենք գիտենք, թէ ինչպէս պիտի շարունակենք մեր երթը պահպանելով մեր համոզումը, մեր հաւատքը եւ մեր իրաւունքներուն տիրանալու համար մեզ մղած անխնայ պայքարը:

Մենք արժանապատիւ ժողովուրդ ենք, իրաւունքը մերն է եւ մենք ճակատաբաց կրնանք դուրս գալ այս պայքարէն եւ ոչ թէ զլխիկոր, ինչպէս է պարագայ Սարգսեաններուն եւ Նալպանտեաններուն:

ԱՐՇՕ ՊԱԼԵԱՆ

«Որդիս. քեզ ի նչ կտակեմ, ի նչ կտակեմ իմ բալիկ
Որ իմծ արեւ վառի մէք, ու խրնոր մէք քո զալիք:

Քեզ Մասիսն եմ կտակում, որ դու պահես յախտեան.

Որպէս լեզուն մեր հայոց, որպէս սիւնը քո հօր տան»:

ՅՈԿՅԱՆՆԵՍ ՇԻՐԱԶ

«Քեզ Մասիսն եմ կտակում, որ դու պահես յախտեան»:

Սփիւռքի մէջ ծնած, դաստիարակուած, ապրած հայորդիներուն համար, վստահաբար դժուարագոյն բաժինն էր սիրել երկիր մը, զոր չենք տեսած, պաշտել Մասիսը, որ սովորական լեռ մըն է աշխարհին համար, սակայն գոյատեւման ու յաւերժացման կրանիթեայ ներկայութեան հայութեան համար: Յայերու համար, Յայաստանն ու Մասիսը սիրելն ու պաշտելը արեան մէջ անցած «հիւանդութիւն» մըն է: Մասիսը, նոյնիսկ փշաթելերով անջատուած Յայաստանէն, Մերը եղած է ու կը մնայ: Անկարելի է պատկերացնել Յայաստանը առանց Մասիսին: Անկարելի է զիջիլ մեր բռնագրաւած հողերը, անկարելի է մոռնալ Ցեղասպանութիւնը: Տակաւին մենք մեր մորթին ու լուրեան վրայ կը կրենք Ցեղասպանութեան հետեւանքները: Ինչպէ՛ս մոռնալ մեր մեծ հայրերուն ու մեծ մայրերուն տառապանքը, մանկութենէ զրկուած իրենց կեանքն ու ապա աշխատանքն ու ապրելու վճռակամութեան կողքին իրենց դիմագրաւած բիրաւոր դժուարութիւնները:

Պարոն նախագահ, Յամածայնագիրը ստորագրելով դուռն անծքը պիտի կրես Ցեղասպանութեան նահատակներուն, անծքը պիտի կրես վերապրողներուն, որոնք մեծամասնութեամբ բարեախտաբար ներկայ չեն այս օրերուն այս խոր ցաւ ու ընդվզում պատճառող օրերը ապրելու:

Փարիզի մէջ երբ մօտեցար Կոմիտասի արձանին, արդեօք «խելագարած» Կոմիտասի հոգին ի՞նչ «խրատներ» փսփսաց քու ականջիդ... «Ղէ եկ Վարդապետ մի խելագարիր»...

Մի ստորագրեր, որպէսզի տառապած նահատակները կրկին անգամ չնահատակուին, այս անգամ... Յայաստանի նախագահին ձեռամբ:

ՎԵՐԱ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

Յայաստանի նախագահ ընտրուելէն ետք, չուշացաւ նախագահին յայտարարութիւնը եւ զարմանալիօրէն արագ ընթացաւ ցեղասպանին եւ Յայաստանի միջեւ երկխօսութիւնը:

Չեմ մոռնար 78-ամեայ մեծ հօրս խօսքը. «Մենք Լիբանանի մէջ «վարախայ»ի տակ ապրեցմանք երկիր վերադառնալու յոյսով, սակայն մեր երազը չիրականացաւ: Շինեցիմք քարեղէն տուներ եւ դարձեալ պայքարեցանք երկիր վերադառնալու համար: Մեր սերունդը երկիր չտեսած պիտի մահանայ, իսկ անդին ցեղասպանը մեզմէ առաջ Յայաստան կը ժամանէ: Ո՛ր է արդարաւորութիւն»:

Ով ըսաւ մենք սփիւռքահայերս (եւ բազմաթիւ հայաստանաբնակ հայեր) դէն ենք Թուրքիոյ հետ քաղաքական համածայնագրութիւն մը կնքելու, եւ ո՛վ լսաւ սահմանները փակ մնալով մենք մեր վրէժը լուծած կ'ըլլանք (պէտք է լաւ գիտնալ, որ այդ սահմանը փակողը Թուր-

քիան է), բայց ոչ նախքան ցեղասպանը ընդունի իր արարքը, մեր անմեղ զոհերուն արիւնը լուայ իր նախահայրերուն ձեռքերը եւ թոյլ տայ, որ մեր նախահայրերուն հոգիները հանգչին:

Ինձի կը թուի, թէ Սարգսեան կը նմանի լիբանանահայ այն վաճառականներուն, որոնց խանութները ողողուած են թրքական արտադրութիւններով, որովհետեւ անոնց համար անձնական շահերը ամէն բանէ վեր են անոնց վրայ կը տիրապետէ նեղմտութեան հսկայ ալիք:

Պրն. Սարգսեան, տեսար չէ՞՞ մեր երիտասարդութիւնը: Եթէ դուռն պատանի Յայաստանի նորընտիր նախագահն ես, ապա անոնք ալեւոր եւ իմաստուն Յայաստանի արդարացի ժառանգորդներու զաւակներն են: Վախցար չէ՞՞ երեքշաբթի օր ամբոխին առջեւէն անցնելու եւ ջայլամի պէս գլուխդ պահելով զաղտնաբար պանդոկին ետեւի դռնէն ժողովարահ բարձրացար: Ինչո՞ւ կը վախնաս երբ համոզուած ես գաղափարիդ: Մենք համոզուած ենք, թէ անկարելի է ձեռնուիլ Թուրքիոյ հետ, երբ վերջինս պարզապէս լատինական տառեր գրելով ու փափախին փոխարէն փողկապ կապելով օսմանցիութիւնը կ'ընէ:

Ի՞նչ պիտի պատասխանես զաբարեաններուն, ջուլիածեաններուն, Արային, Սիմոնին եւ անոնց ընկերներուն: Պիտի խորհրդակցի՞ս քաղաքական բանտարկեալներուն հետ:

Անընդունելի է հրաժարիլ ցեղասպանութեան պահանջատիրութեան աշխատանքներէն, թող այս մէկը լաւ գիտնամ մեծ պետութիւններ եւ լաւ գիտցիր դուռն:

Բողոքը հոս չաւարտեցաւ. պիտի չաւարտի. յստակ է չէ՞ ինչ կ'ըլլայ արդիւնքը այն ձեռքին, որ մեղուին փեթակը կը խառնէ:

ԱՐԱԶ ԳՈՃԱՅԵԱՆ

«Մէկ քայլ ետեւ, տղաք»
Այսպէս կ'ըսէր մեզի ոստիկանը. որ կը հսկէր «Յալթուր»-ի շրջապատը. երեքշաբթի օր.- երբ նախագահ Սերժ Սարգսեան եկած էր Սիքին Արեւելք բացատրելու համածայնագիրին ստորագրման պատճառը:

Ի՞նչ պիտի լսէին մեզ մեծահասակներ եղած-

ներուն մասին: Ի՞նչ պիտի ըլլար անոնց հակազդեցութիւնը: Արդեօք ի զո՞ր զոհուեցան անոնք: Արդեօք պիտի հանգչի՞ն անոնց աճիւնները Տէր Ջօրի անապատի հողին մէջ:

Ի՞նչ պիտի ըսէին 5 տղաքը Լիզպոնի տղաքը: Արդեօք ի զո՞ւր նահատակուեցան անոնք: Ի՞նչ պիտի ըլլալ անոնց խօսքը եթէ իրենք զիրենք չզոհէին Թուրքիոյ դէսպանատան շէնքին մէջ, Լիզպոն:

Ի՞նչ պիտի ըլլար մեր հօր Խրիմեան հայրիկի խօսքը, ի՞նչ պիտի ըլլար այն հայրիկին խօսքը, որ մեր խեղճուկ սրտերուն մէջ վարեց այն կրակը, որ իր փայլուն ջահով մեզի լոյս տուաւ:

Ի՞նչ պիտի ըլլար մեր Արցախի հերոս մարտիկ Վիգէն Ջաքարեանի խօսքը, որ կեանքը զոհեց հայրենիքի պիտոյն:

Պրն. նախագահ, անցիր այս ազգային հերոսներուն շարքին եւ մի ստորագրեր այս համածայնագիրը նկատի չուռնեալով բոլոր ճնշումները:

Չեմ ուզեր նաեւ, որ մոռնաւ սփիւռքահայերուն աշխատանքը շուրջ 95 տարիներ ի վեր. անոնք աշխատեցան օտարներուն ծանօթացնելու 3րդ դարը եւ միջազգային ճանաչում տալու ցեղասպանութեան:

Ոչ ոստիկան. ալ չենք կրնար ետեւ երթալ Թոյլ տուր, որ առաջ երթանք. վերջ դնենք այս ահաւոր սխալներուն. Թոյլ տուր երկու քայլ

առջեւ երթանք, ալ չենք կրնար մէկ քայլ իսկ ետեւ երթալ...:

ԿԱՐՕ ՖԵՆԼԵԱՆ

Ես չեմ ուզեր եւ չեմ ընդունիր այդ համածայնութիւնը: Ես կ'ուզեմ, որ ինձի վերադարձուին իմ հօրս պապեմական հողերը Սեբաստիոյ մէջ: Սահմանները պէտք է բացուին առանց պայման դնելու, որ հողերը պիտի չվերադարձուին մեզի: Իբրեւ սփիւռքահայ այդ առեւտուրին պէտք չունինք, բայց հայաստանցին կրնայ ուզել ատիկա ընել, տնտեսապէս աւելի լաւ ըլլալու նախատեսումով: Կրօնական գետնի վրայ թուրքերը իսլամ են, իսկ մենք քրիստոնեայ ենք: Ես լաւ սերտած եմ իրենց կրօնքը եւ մխրճուած եմ իրենց կրօնական սովորութիւններուն մէջ եւ հասած եմ այն եզրակացութեան, որ իսլամութիւնը կ'ուզէ երկխօսութիւն ընել մինչեւ որ յաջողի Յայաստանի մէջ իսլամական կրօնը բանեցնել:

Մեր 1,5 միլիոն նահատակներուն հատուցումը ո՞վ պիտի տայ: Ո՞ր մնաց հայկական արժանապատուութիւնը եթէ համածայնագիրը ստորագրուի:

ՐԱՖԻԻ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Իբրեւ սփիւռքահայ Թուրքիոյ հետ ոչ մէկ համածայնութիւն կրնանք ընդունիլ, սակայն հայաստանցիին համար Թուրքիոյ հետ սահմաններու բացուիլը եթէ կը նպաստէ իրենց կացութեան բարելաւման, մանաւանդ որ բոլոր սահմանները գոց են, համածայն եմ, որ բացուին սահմանները: Ես իբրեւ սփիւռքահայ դէմ եմ բացուելուն, որովհետեւ ժամանակի ընթացքին 70 միլիոն թուրք ժողովուրդ պիտի խուժէ Յայաստան եւ իրեն հետ պիտի բերէ իր աղտոտ մշակոյթը նաեւ ընկերային տեսակէտով խառն ամուսնութիւններ պիտի ըլլան, ինչ որ լաւ չէ եթէ սահմաններու բացուիլը միայն վաճառականութեան համար է եւ Յայաստան ընէ ինչ որ իրեն կը նպաստէ լաւ է. այլապէս ոչ: Կուզեմ հոս ըսել, որ մենք Ցեղասպանութեան հարցով տկար կեցուածք ունինք. պէտք է լեռներ ջուր պատմաբաններու աղբիւրներուն եւ տուեալներուն այն բաժիններուն վրայ, որոնք մեզի կը նպաստեն:

Մենք պէտք է համոզում ունենանք դէմ դնելու. սահմաններու բացումը պէտք է ըլլայ առանց նախապայմանի, առեւտրական գործառնութիւն առանց նախապայմանի:

Յոս հարց կու տամ թէ արդեօ՞ք դեսպանատան փոխանակում պիտի ըլլայ Յայաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ. եթէ այո՜ ուրեմն երկուքը խաղաղ երկիրներ պիտի ըլլան իրարու հետ ինչ որ մեզի կը վնասէ:

ԳՐԻԳՈՐ ԳՈՒՄԱՇԵԱՆ

Այնքան ատեն որ Յայոց ցեղասպանութեան ճանաչման եւ հողային պահանջատիրութեան ուղղութեամբ որեւէ զիջում կարելի չէ եղած ձեռք ձգել Օսմանեան կայսրութեան ժառանգորդներէն ընդունելի չէ դիւանագիտական կամ դրացնութեան ու առեւտրական կապերու հաստատման գծով որեւէ քայլ առնել:

ՍԱՐՕ ԹՈՆԹԵԱՆ

Ես անծամբ Յայաստանի տնտեսական կացութեան համար համածայն եմ, որ առեւտրական համածայնութիւն ըլլայ երկու երկիրներուն միջեւ, բայց առանց Ցեղասպանութեան եւ Դարաբաղի հարցը մոռնալու: Առեւտուր պէտք է ըլլայ ցեղասպանութեան ճանաչուը պահանջելով եւ առանց Դարաբաղի մէջ հողային զիջում ընելու:

ՄԱՐԻԱ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Ի՞նչ իրաւունքով մեր իշխանաւորները 90 տարուան հարցը մէկ ստորագրութեամբ պիտի ոչնչացնէին: Նախագահը անհատ մըն է եւ չի կրնար այս որոշումը տալ, որովհետեւ անցեալ կայ, ներկայ կայ, ժողովուրդ մը կայ ամբողջ: Եթէ 21-րդ դարու տրամաբանութեամբ մտածենք, համածայնութիւն մը երբ ստորագրուի երկու երկիրներուն կողէ զիջում պէտք է ըլլայ: Չի կրնար ըլլալ, որ ծրիթօրէն առանց հատուցում մը ստանալու սահմանները բացուին: Յետեւաբար տրամաբանական չեմ գտներ եղածը: Ի՞նչ պիտի ըլլան հետեւանքները: Թուրքիան ինչ պիտի տայ մեզի:

ԱՍՏԴԻՎ ՍԱՐԱՅԵԱՆ

Ես կ'ուզեմ պրն. նախագահին հարցում մը ուղղել Լիզպոնի եւ Դարաբաղի նահատակները թե՛գմէ թե՛ հաշիւ պահանջեն ի՞նչ պիտի ըլլայ քու կեցուածքը, արդարացուցիչ պատասխան պիտի ունենա՞ս տալու անոնց: Եթէ սահման բացուելու հիմնական պատճառը Յայաստանի տնտեսութեան բարգաւաճումն է եւ շահերու վրայ հիմնուած է արդէն իսկ Յայաստանի մէջ թրքական ապրանք կը վաճառուի, ասկէ զատ արդարացուցիչ ուրիշ պատճառ չկայ: Կուզեմ գիտնալ ի՞նչը մղեց թե՛գ այս որոշումը տալու...

ԳԱՐՈԼ Զ.

ԱՆՏՐԷ ԹԱՊՈՒՐԵԱՆԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տարի մը առաջ մեզմէ բաժնուեցաւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Ազգային Կեդրոնական վարչութեան ատենապետ Անտրէ Թապուրեան: Ծնած է Պէյրուս 1930-ին, Տիգրանակերտի ծնողքէ: Պէյրուսի Ամերիկեան համալսարանէն կը վկայուի Պատկերասրտութեան փոքր մագիստրոսական ծրագրէն: 1956-ին Պոսթըրի Դարձուցող համալսարանէն կը ստանայ իր մագիստրոսի վկայականը՝ կրկին առեւտրական ճիւղէն: Նոյն տարին իբրեւ տնտեսական նախարարի անձնակազմի պատուիրակ Լիբանան կը ներկայացնէ Լայփցիկի տոնավաճառին: Շրջան մը կը վարէ Պէյրուսի Ամերիկեան համալսարանի Շրջանաւարտից միութեան քարտուղարի պաշտօնը, որմէ ետք կը կոչուի CAT ընկերութեան տնօրէն, գործարար եւ պետական երեսփոխան էին Պոստալի խորհրդականի պաշտօնին: Անի ուշ կը հաստատէ իր անձնական առեւտրական ընկերութիւնը եւ կը դառնայ ներկայացուցիչը ամերիկեան կարգ մը օդանավային, ծխախոտի եւ ծարտարարութեան մարզի մակերիշերտ:

Անտրէ Թապուրեան իր ազգային դաստիարակութիւնը ստացած է ընտանեկան յարկին տակ ու ազգականներու եւ բարեկամներու լայն շրջանակի մը մէջ: Իր զգացական կեանքին վրայ խոր ազդեցութիւն ձգած է իր հոր կեանքի ճակատագիրը: Մեծ հայրը եղած է Օսմանեան խորհրդարանի անդամ Տիգրանակերտի շրջանէն, Ատանայի ջարդերէն ետք ան իր զաւակը՝ Գարեգինը ուղարկած է Պէյրուս ուսանելու: Պատանի Գարեգին աւարտած է Շուէթթաթի շալ սքուլը եւ ընդունուած Պէյրուսի Ամերիկեան համալսարանի ատամնաբուժական բաժանմունքը, ուր ուսանած է աշխատելով հանդերձ: 1975-ի կոտորածներուն պատանի Գարեգին դասապահուի իր ուսուցիչէն իմացած է հոր մահուան լուրը: Այս դէպքը յատուկ հետք ձգած է Անտրէ Թապուրեանի ազգային յիշողութեան մէջ, ան ամէն առիթով իր օտար, յատկապէս արեւմուտքի այցելուներուն կը պատմէր հոր ու անոր ընտանիքին պատմութիւնը՝ բացատրութիւններ տալով Զայոց ցեղասպանութեան մասին:

Յարաբերական ու կազմակերպական կարողութիւններով օժտուած մարդ, տակաւին շատ երիտասարդ՝ սկսած է գործել լիբանանահայ ազգային կառույցներուն մէջ: 1957-ին տոքթ. Անտրէ Գապագեանի, Կաիէ Մթերեանի եւ այլ ազգայիններու կողքին մաս կազմած է Թիքո-Սանճաք քեմբերու պարպումը ծրագրող լիբանանահայութիւնը: Մասնակցած է ազգային մարմիններու աշխատանքներուն: 1963-ին եւ 1968-ին երկու շրջանի համար ընտրուած է Լիբանանի խորհրդարանի անդամ Պուրճ Յամուտի շրջանէն:

1978-ին Պուրճ Յամուտի հայահոծ թաղերու կոյր ռմբակոծումէն ետք ինքնակամ, 200 հազար լ.ո. կը դնէ ԶՅԴ-ի տրամադրութեան տակ՝ յատկացուելու համար մեր թաղերու կազմակերպական գործին:

Այդ թուականէն մինչեւ իր մահը բարոյական եւ նիւթական մեծ աշակցութիւն կը բերէ Յայ դատի հետապնդման գործին, մասնաւորաբար Սէուտական շրջանակներուն մօտ հայ ժողովուրդի պահանջատիրութիւնը պարզաբանելով: Ա. Թապուրեան յատուկ յարգանք ունէր Զայաստանայց եկեղեցւոյ նկատմամբ, այդ պատճառով ալ սերտ գործակիցը եղած է Մեծի Տանի Կիլիկիոյ Խորէն Բարդեան, Գարեգին Բ. եւ Արամ Ա. կաթողիկոսներուն: Մեծ հաւատք ունէր Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան առաքելութեան նկատմամբ, յատկապէս սփիւռքահայ գաղութներուն մէջ: Նախանձախնդիր էր անոր ամուր պահպանման եւ կ'ընդգծէր Կիլիկիոյ աթոռի ընդդիմախօսներէն:

1994-ին Ա. Թապուրեան կ'ընտրուէր Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Ազգային կեդրոնական վարչութեան անդամ եւ իր կարեւոր աշակցութիւնը կ'ունենար կաթողիկոսարանի կրթական, հրատարակչական, թմական, կազմակերպական, վարչական, էքսեմուական եւ շինարարական աշխատանքներուն:

Բացի կազմակերպական աշխատանքներէն կարեւոր յատկացումներ կատարած է կաթողիկոսարանի հրատարակչական եւ դպրեմանքի ֆոնտերուն: Ի յիշատակ Գարեգին Բ. կաթողիկոսին եւ իր ծնողներուն մեծագումար նուիրատուութեամբ սատարած է կաթողիկոսարանի վարդապետանոցի եւ սեղանատան շինութիւններուն:

Կիլիկեան աթոռի ու անոր գահակալներուն անունը միշտ բարձր տեսնելու նախանձախնդրութենէ մղուած՝ 1996-ին, Պէյրուսի Ամերիկեան համալսարանի «Զոյնէ Զոյ»ի վերակառուցման առիթով յատուկ նուիրատուութիւն մը կը կատարէ Գարեգին Բ. եւ Արամ Ա. կաթողիկոսներու անունով՝ նկատի ունենալով, որ երկու վեհափառները ուսանած եւ դասախօսած են այդ հաստատութեան մէջ: Իսկ իր մահէն մի քանի ամիսներ առաջ կրկին Պէյրուսի Ամերիկեան համալսարանին մէջ, Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան անունաւ հայ ուսանողներու յատուկ կրթական ֆոնտ մը կը հաստատէ:

Կաթողիկոսարանէն ու Զայ դատէն բացի, նիւթապէս սատարած է ազգային կառույցներուն՝ յատկապէս ազգային ծերանոցին ու Զամազայիին հայագիտական հիմնարկին:

Իր ազգանունը գործունէութեան համար Ա. Թապուրեան Արամ Ա. կաթողիկոսին կողմէ պարգեւատրուած է Կիլիկեան իշխանի կարգով: Իսկ լիբանանեան հայրենիքին ելեւմտական, կրթական ու քաղաքական կեանքին մէջ ունեցած ներդրումներուն համար Լիբանանի նախագահներուն կողմէ յաջորդաբար պարգեւատրուած է ասպետի, սպայի եւ հրամանատարի կարգերով:

Իր մահով լիբանանահայ գաղութը կը կորսնցնէր գերազանցապէս գործունէայ, նախաձեռնող, ազգասէր ու նուիրաբերող ազգային մը:

Յ. Ե.

ՍԱՐԳՍԵԱՆ - ՄԵՏՎԵՏԵԻ - ԱԼԻԵԻ
ԵՌԱԿՈՂՄԱՆԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Մոլոտովայի մարաքաղաք Զիշնեի մէջ նախանցեալ օր տեղի ունեցաւ Զայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսեանի եւ Ազրայէճանի նախագահ Իլհամ Ալիեւի հանդիպումը, որուն նախ մասնակցած են երկու երկիրներու արտաքին գործոց նախարարները՝ Էդուարդ Նալբանդեանն ու Էլմար Մամետեարովը, ինչպէս նաեւ ԵԱՀԿ Մինսքի խմբակի համանախագահները:

Ապա նախագահները ունեցած են դռնփակ նիստ մը: Ըստ Զայաստանի նախագահին մամուլի գրասենեակին, երեք ժամ տեւած գրոյցին ընթացքին կողմերը կառուցողական պատրաստակամութիւն ցուցաբերած են՝ շարունակելու դարաբաղեան հակամարտութեան խաղող կարգաւորման շուրջ բանակցութիւնները:

Հանդիպման աւարտին համանախագահները լրագրողներուն հետ գրոյցին ընթացքին յայտնած են, որ Զայաստանի եւ Ազրայէճանի նախագահները պիտի շարունակեն քննարկումը այն հարցերու, որոնց շուրջ տակաւին փոխըմբռնում չկայ:

Անոնք նաեւ նշած են, որ դարաբաղեան հիմնախնդիրի կարգաւորման գործընթացը որեւէ ձեւով չ'առնչուիր հայ-թրքական երկխօսութեան, եւ անոնք տարբեր տրամաբանութեամբ առանձին գործընթացներ են:

Հետագային Մինսքի խմբակի համանախագահները հրապարակեցին հաղորդագրութիւն մը, ուր նշուած էր, որ «հանդիպումը անցնող տասը ամսուան ընթացքին երկու նախագահներուն միջեւ կայացած հինգերորդ հանդիպումն էր եւ հաստատեց իրենց բանակցութեան մէջ դրական ընթացքը: Հանդիպումը յաւելեալ քննարկումի ենթարկեց Լեռնային Ղարաբաղի տագնապի խաղող լուծման հիմնարար սկզբունքները: Բանակցութիւնները շինիչ եւ լուրջ էին, ներառեալ՝ խորքային, տող առ տող քննարկումի ենթակա դարձան համանախագահներուն առաջարկներէն շարք մը կէտերու: Նախագահները համանախագահներէն խնդրեցին երկուքին միջեւ յաջորդ հանդիպումէն առաջ քննարկումներուն արդիւնքը ներառել իրենց առաջարկներուն մէջ»:

Երեկ Զայաստանի, Ռուսիոյ եւ Ազրայէճանի նախագահները ունեցած են եռակողմանի հանդիպում մը, որուն ընթացքին քննարկուած են Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտութեան խաղող կարգաւորման գործընթացին վերաբերող հարցեր:

ՔԼԻՆԹԸՆ ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՅԻ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ
ՍՏՈՐԱԳՐՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ

ԱՖՓ լրատու գործակալութիւնը կը հաղորդէ, որ Միացեալ Նահանգներու արտաքին գործոց նախարար Երրոպայի եւ Եւրոպայի հարցերով օգնական Ֆիլիպ Կորտըն յայտարարած է, որ Միացեալ Նահանգներու արտաքին գործոց նախարար Ֆիլըրի Զիլնթըն այսօր կ'այցելէ Զիլնթընի այսօր կ'այցելէ Զիլնթընի, ուր կը կայանայ Զայաստան-Թուրքիա արձանագրութիւններու ստորագրման արարողութիւնը:

«Արտաքին գործոց նախարարը կը պատ-

րաստուի եւրոպական շրջապատը սկսիլ այն ցելելով Ֆիլիպի, ուր Զիլնթըն պիտի մասնակցի Զայաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ արձանագրութիւններու ստորագրման արարողութեան», ըսած է ան:

Ամերիկացի դիւանագետին համաձայն, Զիլնթըն Ֆիլիպի կը մեկնի, որպէսզ «իւր աշակցութիւնը ցուցաբերէ այն ստորագրման արարողութիւնը, ըսած է ան:

«Արտաքին գործոց նախարարը կը պատ-

է՛ Թուրքիոյ համար՝ երկու երկիրներուն միջեւ յարաբերութիւններու բարելաման ճանապարհին մէջ»:

Ամերիկացի պաշտօնատարը յայտարարած է, որ ստորագրման արարողութեան հրաւիրուած են նաեւ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարար Սերկէյ Լաւրովը, Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարար Պոլստը Զուլթերը եւ Եւրոպական Միութեան ներկայացուցիչ Խաֆէ Սոլանսը:

ԸՍՏ ՌՈՒՍԻՈՅ ԱՐՏԱԵՆ ԳՈՐԾՈՅ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ-ԹՈՒՐԻՔԻԱ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ
ԿԱՐԳԱԻՐՈՒՄԸ ՇԱՏՈՆՅ ՍՊԱՍՈՒԱԾ ԵՒ
ՕՐԻՆԱՉԱՓ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅ Է

Ռուսական «Ինթերֆաքս» լրատու գործակալութիւնը կը հաղորդէ, որ Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնական ներկայացուցիչ Անտրէ Նետթերենց 8 հոկտեմբերին մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտնած է, որ Ֆիլիպի մէջ ստորագրուելիք Զայաստան-Թուրքիա արձանագրութիւնները կ'որոշեն Զայաստանի եւ Թուրքիոյ յարաբերութիւններու կարգաւորման գործողութիւնները:

«Զայաստան-Թուրքիա յարաբերութիւնները կարգաւորող արձանագրութիւնները, որոնք 10 հոկտեմբերին պիտի ստորագրուին Ֆիլիպիի մէջ, մեր կարծիքով կը սահմանեն այն գործողութիւնները, որոնք պիտի իրականացնեն Զայաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ միջպետական յարաբերութիւններու կարգաւորման ճանապարհը», յայտարարած է Նետթերենցը, ըստ որուն, այս գործընթացը շատոնց սպասուած է օրինաչափ գործընթաց է:

«Զայաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ բարդ դրացիական յարաբերութիւններու հաստատումը դրականօրէն կ'ազդէ լարուածութեան թուլացման եւ կովկասեան տարածաշրջանին մէջ խաղաղութեան եւ անվտանգութեան ամրապնդման առումով», նշեց ռուս դիւանագետը: Ըստ անոր, Զայաստան-Թուրքիա յարաբերութիւններու կարգաւորումը կ'աշխուժացնէ

երկկողմանի առեւտրական յարաբերութիւնները եւ դրականօրէն կ'արտացոլայ երկու պետութիւններու տնտեսութեան վրայ:

«ԹՈՒՐԵՈՅ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ
ՇՈՒՏՈՎ ԶԻ ԿԱԵՐԱՅՆԵՐ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ»
Կ'ԸՍԷ ԹՈՒՐԵ ՓՈՐՁԱԳԷՏ ՄԸ

Միջազգային յարաբերութիւններու եւ ռազմավարական հետազոտութիւններու կեդրոնի ղեկավար Սիւնան Օկան «Փանարմիսիլըն» կայքէջին կը յայտնէ, որ հայկական սփիւռքի, Զայաստանի եւ Թուրքիոյ արձանագրած դժուար թէ արգելք դառնար Զայաստան-Թուրքիա յարաբերութիւններու կարգաւորման առնչուող արձանագրութիւններու ստորագրման:

Շար.ը՝ էջ 11

ԸՍՏ ՄԻԶԱԶԱՅԻՆ
ՃԳՆԱԺԱՄԻ ԽՈՒՄԵՐԻՆ
ԵԹԷ ԵՐԵՒԱՆԸ ՈՒ ՊԱԶՈՒՆ
ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐԵՎԵՐԶ
ՄԱՏՐԻՏԵԱՆ ՓԱՏԱԹՈՒՂԹԸ
ՉԸՆԴՈՒՆԻՆ ՃԱԿԱՏՈՒՄԵՆ
ԽՈՒՄԱՓԻԼԸ ԿԱՐԵԼԻ ԶԷ

Միջազգային ճգնաժամի խումբի կողմէ Ղարաբաղեան հակամարտութեան վերաբերող հրապարակուած գեկոյցը կը նշէ, որ ստեղծուած անելի վիճակէն դուրս գալու համար մինչեւ տարեվերջ Զայաստանն ու Ազրայէճանը պարտաւոր են հաստատել Ղարաբաղեան հակամարտութեան լուծման հիմնարար սկզբունքներու վրայ իմնուած փաստաթուղթի մը: Այլապէս՝ անոնք չենք կրնար ճակատուիմէն խուսափիլ:

Շար.ը՝ էջ 11

ՉՈՔԱՔ ՊԼԱԹԻ ՀՆԱՄԵՆԻ
ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՎԱՅՐԵՐՈՒ
ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ ՏԱՐԲԵՐ
ՉԵՌՆԱՐԿՆԵՐՈՎ

Անխախտ թագ նախաձեռնութեամբ մը եւ ընդառաջելով Եւրոպական Միութեան կոչին, Պէյրուսի, յատկապէս Չոքաք Պլաթի շրջանը վերջին ամիսներուն կ'ապրի իր անաղական հնամենի քաղաքակրթութեան վերակենդանացման խիստ քաջալերելի գործընթացը: Զաջալերելի՝ որովհետեւ այս գործընթացը կու գայ վերակենդանացնելու դարերու ընթացքին Պէյրուսի ու յատկապէս Չոքաք Պլաթի մէջ ստեղծուած գաւազան քաղաքակրթութեանց խորհրդակիշները: Հոն եղած են հռոմեականը, բիւզանդականը, անգլիականը, եգիպտականը ու այլ ազգութեանց հետերը, յատկապէս կառուցողական վայրերու ընդմէջէն:

Այլազան քաղաքակրթութեանց անդրադարձող միացեալ այս աշխատանքը կ'ընթանայ հանգրուանային ձեւով: Այսպէս, առաջին հանգրուանը, որ կազմակերպուեցաւ նախորդ յուլիսի վերջերուն, ներկայիս կը շարունակուի 9-11 հոկտեմբերի շաբաթավերջին:

Ճոխ ու հարուստ եռօրեայ յայտագիրը կ'ընդգրկէ հետաքրքրական շատ մը քայլեր:

- Շրջապատոյ մը՝ Չոքաք Պլաթի աւանդական թաղամասերուն մէջ՝ առաջնորդներով ղեկավարուող յատուկ պատերազմ:

- Անելի քան 40 նկարներով հին ու նոր Չոքաք Պլաթը ներկայացնող Միշել Ուսթայի նկարներու ցուցահանդէս:

- Տիրան Աճեմեանի երգիծականներու ցուցահանդէս Զամազայիի Նշան Փալանճեան ճեմարանի «Կապուարական» սրահին մէջ, պատրաստութեամբ՝ Սիլվա Աճեմեանի:

- Նիւնա Ճիտեմեանի զոյգ դասախօսութիւնները, «Պէյրուսի առասպելները» թեմայով:

- Հուրի Գալաթեանի ղեկավարութեամբ հայկական թէ այլ պարերու ներկայացում:

- Հատի Չաքքաքի պատրաստած «Պատմութեան ուսուցման» մասին վաւերագրական ժապաւենի ցուցադրութիւն:

- Ֆրետերիք Սթոլէյսի խիստ ուշագրաւ աշխատութեան մասին խորհրդածողով՝ Չոքաք Պլաթի պատմութեան ու իրավիճակի վերաբերող:

Եռօրեայ յայտագիրը կ'ընդգրկէ նաեւ բազմաթիւ այլ ձեռնարկներ, որոնց կ'անդրադառնանք յառաջիկային:

Նշենք, որ այս նախաձեռնութեան մէջ հիմնական դեր ունին Միշել Կանսմիրեան եւ Մարի Զլոտ Պիթար, գործօն այլ հաստատութեանց կողքին:

Նաեւ նշենք, որ այս առիթով Պէյրուսի, յատկապէս Չոքաք Պլաթի աւանդական ճաշերը պիտի հրաժարուին «Վշղալուսա» կազմակերպութեան կողմէ: Մասնակցութեամբ փութ Իշխանեանի եւ «Սուր Թայլէ»-ի

ԲԱՅ ՆԱՄԱԿ

Կսեմաշուք Նախագահ
Զայաստանի Հանրապետութեան
ի Երեւան

Յարգելի պրն. Նախագահ,
Մեծ մտահոգութեամբ Ձերդ կսեմութեան կը դիմենք՝ վերջերս Զայաստանի եւ Թուրքիոյ Հանրապետութիւններուն միջեւ նախատարապրուած համաձայնութեան մէջ տեղ գտած մեր ազգային ընդհանուր շահերուն հակառակ եւ վտանգաւոր որոշ քուղարկուած կէտերու առնչութեամբ:

Սոյն կապակցութեամբ կը գնահատենք ձեր նախանձախնդրութիւնը՝ հանդիպումներ կազմակերպելու սփիւռքահայութեան թեմերու եւ հաստատութիւններու հետ՝ շօշափելու այս գծով սփիւռքահայութեան մտահոգութիւնները:

Սակայն, զարմանալիօրէն նկատեցինք, որ վերջերս Ձեր կազմակերպած Սփիւռքեան հանդիպումներուն մտազոյնութեան էիք տուած իրաքահայ համայնքի թեմն ու միութեանական ներկայացուցիչները հրաւիրելու Լիբանանի հանդիպումին: Կը կարծենք ներքին չէ հարուստ անցեալ ունեցող եւ Ձեզի քաջածախս հայկական համայնքին անտեսումը եւ զայն նման կարեւոր համահայկական հարցի մը քննարկումէն զրկելը:

Յամենայն դէպս կը փափաքենք մեր ծայրը բարձրացնել՝ այն յոյսով, որ ան լսելի ըլլայ:

Պրն. Նախագահ, կը խնդրենք նկատի ունենալ, որ մենք՝ իրաքահայ համայնքի ներկայացուցիչներս չափազանց մտահոգուած ենք Ցեղասպանութեան հարցի վերաբերեալ: Կը նկատենք, որ իշխող համաձայնագիրի մէջ բացայայտօրէն ակնարկութիւն կայ Ցեղասպանութիւնը կասկածի տակ առնելու երեւոյթին, երբ կ'ընտրի միջկառավարական ենթաժողովներ ստեղծել պատմական անցեալի հարցերը քննելու ըստ փաստաթուղթերու եւ այլն... կայ նաեւ սահմաններու ակնարկութիւն:

Կը խնդրենք պրն. Նախագահ, նման յօդուածներ վերցնել տաք կամ փոփոխութեան ենթարկեցեք՝ հաւորեան շահերը չվտանգելու համար:

Պրն. Նախագահ, մօտէն կը հետեւինք Ձեր եւ արտաքին գործոց նախարարի ելոյթներուն, սակայն դժբախտաբար մինչեւ օրս Ձեր լոյրը բացատրութիւնները վերոյիշեալ հարցի շուրջ տակաւին համազօչ չեն:

Ծանօթ ըլլալով Ձեր անցեալի ազգանունը գործունէութեան, ի մասնաւորի Արցախի Ազատագրման պայքարին Ձեր ունեցած անսկզբնական նուիրումին, մենք վստահ ենք, որ այս հարցին համայն հայրութեան շահերը ոտնակոխ ընելու փորձութենէն հեռու պիտի մնաք:

Յաջողութիւն եւ առողջութիւն կը մաղենք Ձեզ պրն. Նախագահ

Բարեկերպ
ՊԱՐՈՐՅ ՅԱԿՈԲԵԱՆ - Ատենապետ Ազգային կեդրոնական վարչութեան
ՊՅՈՂՆ ՄԻՅՐԱՆԵԱՆ -

ՎԵՐՋԻՆ ՎՃԻՌԸ

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ

Ո՛Չ ԾԻԾԵՌՆԱԿԱԲԵՐՐԻ ԲԱՐՁՈՒՆՔԷՆ

Շարունակում Ա. Էջեն

հազար ստորագրողները՝ ընդդեմ Հայաստան-Թուրքիա արձանագրություններուն, յանձնեցին Հայաստանի նախագահի աշխատակազմի ղեկավար Կարեն Կարապետեանին: Այս առիթով ՀՀ Գերագույն մարմնի ներկայացուցիչը բարձրաձայն ընթերցեց ցուցարարներուն կողմէ՝ նախագահին ուղղուած նամակը: (գորկը՝ հրատարակեց առանձին)՝ Նշելով, որ Հայաստան-Թուրքիա արձանագրություններուն ստորագրման պատգամը հայտարարեցին իրենց համարակալները: Այս հարցին դեմ լայն շարժումներ կ'առաջարկուին: Ստորագրողները պահանջեցին, որ Հայաստան-Թուրքիա արձանագրություններուն ստորագրողները իրենց համարակալները հանձնեն իրենց համարակալները: Ստորագրողները պահանջեցին, որ Հայաստան-Թուրքիա արձանագրություններուն ստորագրողները իրենց համարակալները հանձնեն իրենց համարակալները:

Ստորագրողները կրող յայտարարությունը: Անկէ ցուցարարները մէկ մարդու նման Բաղրամեան փողոցէն բարձրացան Ծիծեռնակաբերդ՝ կուսակցական ղեկավարներու, մտաւորականներու եւ տարբեր միութիւններու ներկայացուցիչներու առաջնորդութեամբ: Ծիծեռնակաբերդի յուշահամալիրը այսքան մարդաշատ կ'ըլլայ միայն Ապրիլ 24-ին: Առանց տարիքի ու քաղաքական համոզումներու խորակալներէն մարդիկ հաւաքուած էին՝ վերջին ճիգով մը ընդդիմանալու Հայաստան-Թուրքիա արձանագրություններուն ստորագրման: Արտասանուած խօսքերուն ընթացքին հնչեց այն համոզումը, որ եթէ ստորագրուին փաստաթուղթը,

թերը, ուրեմն անոնք հիմք կը հանդիսանան իշխանափոխութեան արդար պահանջի, սակայն այդ մէկը ինքնանշանապէս պէտք չէ ըլլայ, այլ պէտք է փոխուի ժողովուրդին կարծիքը հաշուի չառնող համակարգը:

Ծիծեռնակաբերդի մէջ մէկ վայրկեան յոտընկայս լռութեամբ մէկուկէ միւիկոն նահատակներուն յիշատակը յարգելէ ետք ՀՀ Բիւրոյի անդամ Վահան Յովհաննիսեան անգամ մը եւս հաստատեց, որ Հայաստան-Թուրքիա արձանագրություններուն՝ անկէստեղծ, որ Հայաստան-Թուրքիա արձանագրություններուն տարբեր քայլերու պիտի դիմէ՝ հայութեան գերագոյն շահերու պաշտպանութեան ի խնդիր: Ան յայտնեց, որ արձանագրություններու ստորագրութենէ ետք անոնց վաւերացման պատասխանատուութիւնը պիտի կրեն բոլոր պատգամաւորները, իսկ թիւերը պիտի կրեն բոլոր պատգամաւորները, իսկ թիւերը պիտի կրեն բոլոր պատգամաւորները:

Նոր ժամանակ կուսակցութեան նախագահ Արամ Կարապետեան յայտարարեց, որ «մենք թուրքներուն ո՛չ թէ տալիք, այլ անոնցմէ մէկուկէ միւիկոն առնելիք ունինք»: Ան նկատել տուաւ, որ ժողովուրդը ա՛լ իր նախագահին ակնկալութիւն չունի՝ հաստատելով, որ ան իրաւունք չունի ամբողջ ազգի մը փոխարէն ազգային բնոյթ ունեցող հարցեր լուծելու:

Գոյամարտ կուսակցութեան նախագահ Սերկէյ Ղազարեան յայտարարեց, որ նախագահը իրաւունք չունի առանձին ամբողջ ազգի ճակատագիրը ճշդելու՝ անկէստեղծ: Եթէ արձանագրություններու ստորագրուին եւ խորհրդարանը վաւերացնէ, այն առեւ Սերժ Սարգսյանի եւ իշխանութիւններուն ոտքերուն տակ պէտք է այդի հայրենի հողը:

Ժողովուրդին խմբակցութեան պատ-

ել ազգային կարեւորութիւն ունեցող նկատեց: Իր խօսքը իշխանաւորներուն ուղղելով ան ըսաւ, որ անոնք կրցած են մէկ միլիոնը համոզել, սակայն չեն կրնար տասը միլիոնը եւս խաբել:

Այս հարցին դեմ լայն շարժումներ կ'առաջարկուին: Ստորագրողները պահանջեցին, որ Հայաստան-Թուրքիա արձանագրություններուն ստորագրողները իրենց համարակալները հանձնեն իրենց համարակալները:

Հաւաքի նախօրեակին Գեղամ Մանուկեան ներում հայցեց նահատակներէն, որովհետեւ այդ բարձունքը լռութեան վայր է, սակայն օրհասական պահերուն պէտք է հոնկէ ծայր բարձրացնել՝ բողոքելով ազգին, նաեւ իրենց դեմ կատարուած անիրաւութիւններուն դէմ: Ան յայտնեց, որ երթին միացած էին Լեւոնային Ղառաւաղէի եւս զուգահեռներ: Երեւոյթ մը, որ կը վկայէ հայութեան միասնականութեան Ո՛Չ-ին մասին:

Գեղամ Մանուկեան խորհրդարանը կոչ ուղղեց Հայաստանի քաղաքական միւս կուսակցություններուն՝ միասնալու մերժումին:

Այս հարցին դեմ լայն շարժումներ կ'առաջարկուին: Ստորագրողները պահանջեցին, որ Հայաստան-Թուրքիա արձանագրություններուն ստորագրողները իրենց համարակալները հանձնեն իրենց համարակալները:

Հաւաքի նախօրեակին Գեղամ Մանուկեան ներում հայցեց նահատակներէն, որովհետեւ այդ բարձունքը լռութեան վայր է, սակայն օրհասական պահերուն պէտք է հոնկէ ծայր բարձրացնել՝ բողոքելով ազգին, նաեւ իրենց դեմ կատարուած անիրաւութիւններուն դէմ: Ան յայտնեց, որ երթին միացած էին Լեւոնային Ղառաւաղէի եւս զուգահեռներ: Երեւոյթ մը, որ կը վկայէ հայութեան միասնականութեան Ո՛Չ-ին մասին:

ԴԻՍՈՒՄ - ՊԱՅՄԱՆՁ
Պարոն Նախագահ
Մենք՝ 2009թ. հոկ-

տեմբերի 9-ի բազմահազարանոց բողոքի երթի մասնակիցներս, կարծում ենք, որ Հայաստանի Հանրապետութեան արտաքին քաղաքականութիւնը շեղուել է Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններէն առանց նախապայմանների կարգաւորելու ուղեգծից: Նախաստորագրուած արձանագրություններում առկայ են մեր պետութեան եւ ժողովրդի համար խիստ վտանգաւոր դրոյթներ, որոնք սպառնալիք են մեր ազգային, պետական շահերին եւ միասնութեանը:

Ներքաղաքական քննարկումների համար սահմանուած վեց շաբաթն ապացուցեց, որ մեր ժողովրդի գերակշիռ մասը՝ թէ՛ Հայաստանում, թէ՛ Սփիւռքում, դեմ է այս տեսքով փաստաթղթերի ստորագրմանը:

Միայն մէկ վայրում՝ Հանրապետութեան հրապարակում, ստորագրահաւաքին միացել են 50 հազարից անէլի Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացիներ: 12 կուսակցություններ հանդես են եկել համատեղ յայտարարութեամբ: Փաստաթղթե-

րին բացասաբար են արձագանգել 60-ից անէլի հասարակական կազմակերպություններ:

Եւ սա այն դէպքում, երբ երկրում գործող հեռուստաընկերությունները, մասնակի բացառութեամբ, արձանագրություններին դեմ արտայայտուողներին փաստացի զրկել էին մարդկանց բացատրելու, իրազեկելու հնարաւորութիւնից:

Դեմ չլինելով առանց նախապայմանների սահմանը բացելու եւ յարաբերություններ հաստատելու քաղաքականութեանը՝ մենք վճռական «ոչ» ենք ասում սերունդների իրաւունքը ոտնայարող, մեր պետութեան եւ ժողովրդի անվտանգութեանն ու արժանապատուութեանը սպառնացող այս արձանագրություններին եւ Ձեզանից պահանջում ենք չստորագրել դրանք:

Հակառակ պարագայում Դուք էք պատասխանատու լինելու այս գործընթացի անկանխատեսելի հետեւանքների համար:

9 հոկտեմբեր, 2009թ. Երեւան

Գ Ո Ն Ա Ր Ա Փ Ա Յ Լ Ը

Կը ներկայացնէ Արմենիո - Ճապ - 17 հայրենի երաժիշտներ

ՊԷՅՐՈՒԹ ՃԱԶ ՖԵՍԹԻՎԸԼ- 09

Շաբաթ, 10 հոկտեմբեր երեկոյեան ժամը 8:30-ին Պէյրուք Սիթի Սենթրրի մէջ:

ՏՈՄՍԵՐԸ ԿԸ ՎԱՃԱՌՈՒԻՆ VIRGINԻ ԲՈԼՈՐ ՄԱՍՆԱՃԻՂԵՐՈՒՆ ՄԵՋ ԵՒ ԵԼՈՅԹԻ ՕՐԸ ԿԻՇԵԼՆ

